

T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği
Koordinasyon Dairesi Başkanlığı

AB Uzmanlık Tezi

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE'DE
TOHUMCULUK SEKTÖRÜNÜN YAPILANMASI

Şenol ACAR
AB Uzman Yardımcısı

ANKARA
2008

Her Hakkı Saklıdır

ÖZET

AB Uzmanlık Tezi

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE’DE TOHUMCULUK SEKTÖRÜNÜN YAPILANMASI

Şenol ACAR

T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı

Dünyada tarımsal faaliyet yapılabilen alanların son sınırına ulaşılmış olması nedeniyle, hızla artan dünya nüfusunun ihtiyaç duyduğu besin maddelerinin karşılanması birim alandan verim artışı ile mümkün olmaktadır. Verim artışının sağlanabilmesi genotip, yetiştirme teknikleri ve ekolojik koşulların iyileştirilmesi ile mümkündür. Ekolojik koşullarda değişiklik yapmak imkânsız veya oldukça güç olacaktır. Ancak yetiştirme tekniklerindeki iyileşme, bölgeye uygun ve iyi vasıflı bir çeşidin kaliteli tohumluğunun kullanılmasıyla sağlanabilecektir.

Bu çalışmada; Avrupa Birliği ve Türkiye’de tohumculuk sektörünün yapısı, mevcut durumu ve tarihçesi incelenmiştir. Ayrıca Türkiye’ye örnek teşkil edebilecek Avrupa ülkelerinin tohumculuk sektörleri irdelenmiştir. Mevcut sorunlar ortaya konulup çözüm önerileri getirilmiştir.

2008, 79 sayfa

Anahtar Kelimeler: Türkiye Tohumculuk Sektörü, Avrupa Birliği Tohumculuk Sektörü, ISTA, ISF

ABSTRACT

EU Expertise Thesis

THE STRUCTURE OF SEED SECTOR IN EUROPEAN UNION AND TURKEY

Şenol ACAR

TR

MINISTRY OF AGRICULTURE AND RURAL AFFAIRS

Department of External Affairs and EU Coordination

As the agricultural areas reach limited level for use in the world, to meet the need for food products of world population increasing rapidly, raising the yield per area makes this possible. That raise becomes possible by enhancing genotype, growing techniques and ecological factors. It shall be almost impossible or very difficult to make such changes in ecological factors. However, the improvement in growing methods could be gained via using seed of well-qualified variety that is suitable for the region.

In this study, the structure of seed sector, current situation and their historical backgrounds in European Union and Turkey are examined. Besides, the seed sectors in some European countries, which could be model to Turkey, are studied. Current problems are revealed, and then solutions are offered.

2008, 79 pages

Keywords: Seed Sector in Turkey, Seed Sector in European Union, ISTA, ISF

TEŞEKKÜR

Öncelikle bize bu imkânı sunan çalışmakta bulunduğum Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı'na teşekkür ediyorum. Ayrıca tez çalışmamda bilgi desteğini esirgemeyen ve beni yönlendiren TTSMC Müdürü Sayın Kamil YILMAZ'a ve Sayın Sabahattin DURMAZ'a, TÜRKTED mensubu Sayın Mehmet UYANIK ve Ayhan ELÇİ'ye, yardımlarından dolayı Sayın İlyas AKDOĞAN'a, tez yazımı boyunca yardımlarını esirgemeyen mesai arkadaşlarım Sayın Aşıyan MERİÇ, Burçak YÜKSEL, Adnan UZUNPINAR ve Aşıyan BAŐKENT ÖZKÖK'e ve ayrıca manevi desteklerini esirgemeyen değerli mesai arkadaşlarıma teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Tez çalışmam boyunca hiçbir zaman beni desteklemekten vazgeçmeyen değerli aileme de en derin duygularıyla teşekkürü bir borç bilirim.

Şenol ACAR
Ankara, 2008

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
SİMGELER DİZİNİ	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ	v
ÇİZELGELER DİZİNİ	vi
1. GİRİŞ	1
2. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE TOHUMCULUK SEKTÖRÜ	5
2.1 Tohumculukla İlgili Uluslararası Kuruluşlar	7
2.1.1 Uluslararası Tohum Test Birliği (ISTA).....	7
2.1.2 Ekonomik ve Kalkınma İşbirliği Kuruluşu (OECD).....	8
2.1.3 Uluslararası Yeni Bitki Çeşitlerinin Islahçı Hakları Birliği (UPOV).....	9
2.1.4 Uluslararası Tohum Federasyonu (ISF)	10
2.1.5 Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO).....	11
2.2 AB'de Tohumculukla İlgili Düzenlemeler ve Fransa, Hollanda Örnekleri.....	11
2.2.1 Tohum Pazarlama Standartları, Sertifikasyon ve Tescile Dair Mevzuat.....	11
2.2.2 Fransa Tohumculuk Sektörü	15
2.2.2.1 Tohum Sektörü İle İlgili Kuruluşların Görev ve Çalışmaları	16
Tohumlar ve Çeşitler İçin Araştırma ve Kontrol Grubu (GEVES).....	16
Çeşit Deneme Grubu Çalışmaları (SEV)	17
Bitki Islahı Teknik Komitesi (CTPS)	18
Bitki Islahçı Hakları Ofisi (CPOV)	20
Milli Tohum Test İstasyonu (SNES).....	21
Milli Bitki ve Tohumla İlgili Kuruluşlar Organizasyonu (GNIS)	23
Kontrol ve Sertifikasyon Kuruluşu (SOC)	24
2.2.3 Hollanda'da NAK Örneği	25
2.2.3.1 NAK'taki Gelişmeler	26
2.2.3.2 Kalite ve Servis	27
2.2.3.3 Denetlemeler	27
Denetleme Şartları	27

Denetleme.....	28
2.2.3.4 NAK Etiketi	28
2.2.3.5 Deneme ve Kontrol Çiftliği.....	29
2.2.3.6 Uluslararası Faaliyetler ve İlişkiler	30
2.2.3.7 Eğitim	31
2.2.3.8 AB Karşılaştırmalı Denemeleri.....	31
2.2.3.9 Personel, Kalite ve Teşkilat	31
2.2.3.10 Kalite	32
2.2.3.11 NAK AGRO	32
Denetim ve Sertifikasyon.....	33
Analiz.....	33
Teşhisler	34
Eğitim	34
Uluslararası Faaliyetler	35
3. TÜRKİYE’DE TOHUMCULUK SEKTÖRÜ.....	36
3.1 Türkiye’de Tohumculuğun Gelişimi	36
3.2 Tohumculukta Son Gelişmeler (2002-2006)	38
3.3 Tohumculuk Sektörünün Mevcut Yapılanması	40
3.3.1 Tohum ve Fide Kalitesi.....	41
3.4 İlgili Kuruluşlar.....	43
3.4.1 Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (TÜGEM).....	43
3.4.2 Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü (KKGGM)	44
3.4.3 Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM)	45
3.4.3.1 Özel Sektör İlişkileri	46
3.4.4 Tohumluk Tescil Ve Sertifikasyon Merkezi Müdürlüğü (TTSM)	47
3.5 Tohumculuk Kanunu.....	48
3.6 Türkiye Tohumculuk Endüstrisi Derneği (TÜRKTED)	49
3.6.1 Misyonu	49
3.6.2 Vizyonu	50
3.6.3 Amaçları.....	50
3.6.4 Faaliyetleri	51
3.6.4.1 Temsil	51
3.6.4.2 Sorun ve Tavır Belirleme, Çözüm Önerme ve Strateji Geliştirme.....	52

3.6.4.3 Ticareti ve İyi İlişkileri Özendirme	53
3.6.4.4 Enformasyon ve İstatistik Toplama	53
3.6.4.5 Bilgilendirme	53
3.6.4.6 Etik Kurallar Koymak ve Ortak Sözleşme Formları Hazırlamak.....	54
3.6.5 Profil.....	54
3.6.6 Kuruluşu ve Gelişimi	55
3.7 Alt Birlikler ve Tohumcular Birliği.....	56
4. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	74
5. KAYNAKLAR	77
ÖZGEÇMİŞ.....	79

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
APSA	Asya, Pasifik Tohum Birliği
CPOV	Bitki Islahçı Haklan Ofisi
CTPS	Bitki Islahı Teknik Komitesi
DUS	Farklılık, Yeknesaklık, Durulmuşluk
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EC	Avrupa Konseyi
EEC	Avrupa Ekonomik Topluluğu
EPPO	Avrupa ve Akdeniz Bitki Sağlık Örgütü
ESA	Avrupa Tohum Birliği
FAO	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
GEVES	Tohum Kontrol Ve Çeşit Araştırma Grubu
GNIS	Milli Bitki ve Tohumla İlgili Kuruluşlar
ISF	Uluslararası Tohum Federasyonu
ISTA	Uluslararası Tohum Test Birliği
KKGM	Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğu
NAK	Hollanda Tarımsal Tohum ve Tohumluk Patates Genel Denetim Servisi
OECD	Ekonomik ve Kalkınma İşbirliği Kuruluşu
SEV	Çeşit Deneme Grubu Çalışmaları
SNES	Milli Tohum Test İstasyonu
SOC	Kontrol ve Sertifikasyon Kuruluşu
TKB	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
UPOV	Uluslararası Yeni Bitki Çeşitlerinin Islahçı Hakları Birliği Organizasyonu
TAGEM	Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğu
TEDGEM	Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğu
TİGEM	Tarımsal İşletmeleri Genel Müdürlüğu
TÜGEM	Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğu
TÜRKTED	Türkiye Tohumcular Endüstrisi Derneği
VCU	Tarımsal Değerlerin Ölçülmesi

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1 GNIS'ın mevcut organizasyon şeması	24
Şekil 3.1 Türkiye'de Tohumculuk Sektörünün Mevcut Yapılanması	40
Şekil.3.2 Öngörülen Tohumcular Birliği Organizasyon Şeması	73

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1 Bazı Ülkelerde İç Pazar, İthalat ve İhracat Değerleri.....	5
Çizelge 2.2 Sayılarla Denetim	30
Çizelge 4.1 Türkiye ve Fransa Tohumculuk Sektörlerinin Karşılaştırması	75

1. GİRİŞ

Bitkisel üretimde verim ve kaliteyi doğrudan etkileyen faktörlerden bir tanesi tohumluktur. Diğer bitki yetiştirme tekniklerindeki değişmelere fazla bağımlı olmayan ve karmaşık bir nitelik göstermeyen tohum teknolojisi, üretim üzerine olan etkisini oldukça açık, net ve doğrudan göstermektedir (Anonim 2004).

Genel anlamıyla ele alındığı zaman tohumluk, yeni bitkiler elde etmede yararlanılan generatif yahut vejetatif özelliğe sahip her türlü bitki organ veya kısımları ifade etmektedir. Tahıllar, yemeklik baklagiller ve çoğu sebze türlerinde bitkiye özgü genetik enformasyon tohum veya tane gibi generatif bir organ içerisinde bir nesilden diğerine taşınmaktadır. Patates, bazı meyveler ve kesme çiçekler gibi türlerin üretimi ise daha ziyade anaç bitkiden alınan yumru, çelik ve benzeri vejetatif bitki kısımları ile yapılmaktadır. Bu bağlamda, botaniksel anlamdaki tohumlar kadar fide, fidan ve çelikler gibi dikim materyalini de tohumluk veya daha genel bir ifade ile bitkisel çoğaltım materyali kapsamında tanımlayabilmek mümkündür.

Dünyada tarımsal faaliyet yapılabilecek alanların son sınırına ulaşılmış olması, hızla artan nüfusun ihtiyaç duyduğu besin maddelerinin karşılanmasını birim alandan verim artışı ile mümkün kılmaktadır. Verim artışının sağlanabilmesi genotip, yetiştirme teknikleri ve ekolojik koşulların iyileştirilmesi ile mümkündür. Ekolojik koşullarda değişiklik yapmak imkânsız veya oldukça güç olacaktır. Ancak yetiştirme tekniklerindeki iyileşme, bölgeye uygun ve iyi vasıflı bir çeşidin kaliteli tohumluğunun kullanılmasıyla başarı sağlayabilecektir. Kaliteli tohumluk kullanımı ile ürün verimini; kendine döllen türlerde % 20–30, yabancı dölenen türlerde 2–3 kat ve hatta hibrit tohumluklarda 8–10 kat artırmak mümkün olmaktadır.(OPD Tohumculuk Raporu, 2005)

İnsanoğlu binlerce yıl önce tohumdaki yaratıcı özelliği keşfettiği zaman yeryüzünde tarım da başlamış oldu. O tarihten itibaren tohum veya tohumluk bitki yetiştirme açısından daima kilit bir unsur olmuştur. Günümüzde bitki yetiştirmede uygulanan

tekniklerin ve kullanılan materyalin pek çoğu, aslında tohumda var olan genetik ve fizyolojik potansiyelin tam olarak ortaya çıkmasına imkân sağlamak içindir. Gübreleme, çapalama, sulama, ilaçlama vb. gibi bitki yetiştirme uygulamalarından hiç birisi, üretimi artırmada tohum tarafından belirlenen genetik limitin ötesinde bir katkıda bulunamaz. Bir bitkinin ortaya koyduğu verim veya ürün kalitesi o bitkiyi yetiştirmede kullanılan tohumun taşıdığı potansiyel ile yakından ilgilidir.

Genetik üstünlüğün sağladığı yararlardan ayrı olarak, fizyolojik kalitesi yüksek tohumlukların kullanılması da ilave verim artışlarına imkân vermektedir. Usulüne uygun bir şekilde hazırlanmış tohumluklarda çimlenme ve sürme gücü artış kaydetmekte, bu durum onlardan elde edilen bitkilerin verim ve ürün kalitesi potansiyelini yükseltmektedir. Araştırmalar yüksek çimlenme kabiliyeti ve sürme gücüne sahip tohumlukların aynı çeşide ait kalitesiz tohumluklara nazaran, benzer bitki sıklıklarında, yaklaşık % 10-20 arasında verim artışı sağladığını ortaya koymuştur.

Islah edilmiş kaliteli tohumlukların tarımda kullanılması, hem tarımsal işletmeler hem de bölgesel ve ülkesel ekonomiler açısından kayda değer faydalar temin etmektedir. Bunlardan bazıları, verim ve kalite artışları gibi bitkisel üretimde gerçekleşen aşikâr kazanımlar, bazıları ise tarımın ve ekonominin diğer sektörlerinde faktör verimliliği, istihdam ve topyekûn üretimi artırmaya yönelik olumlu ancak dolaylı etkilerdir. Tarımsal işletme seviyesinde ele alındığı zaman, ıslah edilmiş tohumluklar verimliliği artırma, üretim riskini azaltma ve netice olarak çiftçi gelirini artırma imkânı sağlamaktadır. Buna ilave olarak, üstün nitelikli ve kaliteli tohumluklar, bitkisel ürünleri doğrudan kullanan tüketiciler ve ham madde olarak işleyen sanayiciler için ucuz ve kaliteli ürünlerin kolayca tedariki anlamına gelmektedir.

Tarımda ileri gitmiş bütün ülkelerde, güçlü ve gelişmiş bir tohumculuk endüstrisi bulunmaktadır. Zira bitki ıslahı ve genetik ilerlemeler sonucunda ortaya çıkarılan yüksek verim potansiyeli ve ürün kalitesinin tarımsal üretime yansıtılabilmesi için etkin, iyi işleyen bir tohumculuk endüstrisine ihtiyaç vardır. Benzer endüstriler arasında, tarımsal işletmelerin verimlilik ve karlılığını artırmaya en aktif bir şekilde katkıda

bulunan ve en ziyade etkili olan endüstri muhtemelen tohumculuk endüstrisidir. 20. yüzyılın ikinci yarısında yaşanan tecrübeler, serbest piyasa kurallarına göre işleyen güçlü ve istikrarlı bir tohumculuk endüstrisine sahip olmaksızın hiç bir ülkenin tarımsal anlamda bir transformasyon gerçekleştirebilmesinin mümkün olamayacağını göstermiştir.

Bu arada, bir süreden beri ülkemiz tarımsal terminolojisinde yerini almış bulunan tohumculuk endüstrisi veya tohumculuk sanayi terimlerine açıklık getirmek yararlı olacaktır. Dar anlamda bakıldığı zaman tohumculuk endüstrisi, tohumluk üretim, işleme ve pazarlama faaliyetlerini kapsamakta ve bu faaliyetler zincirinde görev alan bütün bireyler, tohumculuk işletmeleri ve pazarlamacıları içine almaktadır. Buna karşılık daha geniş anlamıyla ele alındığı zaman bir ülkedeki tohumculuk faaliyetleri ile ilgisi olan bütün kurum, kuruluş ve bireyleri bu tanım içerisinde düşünmek mümkündür.

Bir ülkede tarımın yönü ve seviyesi o ülkede kaliteli tohumlukların çiftçiler tarafından temin edilip kullanılma derecesi ile çok yakından ilişkilidir. Güçlü ve iyi işleyen bir tohumluk tedarik sistemine sahip olmaksızın günümüzde hiç bir ülkenin verimli ve pazara dönük bir tarım sektörü oluşturması mümkün değildir. Çağdaş tohumculuk endüstrilerinin ve bu bağlamda ihtisaslaşmış tohumculuk kuruluşlarının işlevi, çiftçilerin kendi işletmelerinde temin edebileceklerinden daha kaliteli tohumluğu daha ucuz fiyatlarla onların yararlanmasına sunmaktır. Tohumculuk endüstrisi, tarıma girdi sağlayan alt-sektörlerden birisi olarak doğrudan veya dolaylı bir şekilde başta üretim artışı, istihdam, katma değer, döviz tasarrufu veya ihracat gelirleri olmak üzere ulusal ekonomiye bir dizi yarar ve katkılar sağlamaktadır.

Ancak bütün bunlardan önce, tohumculuk endüstrisinin tarımdaki teknolojik değişim ve verimlilik artışı sürecinde yerine getirdiği çok önemli bir işlevden ayrıca söz etmek gerekir. Bu endüstri, ıslah ve çoğalttığı üstün nitelikli ve kaliteli tohumları çiftçilere benimsetmek ve üretim sürecine sokulmalarını sağlamak suretiyle adeta tarımda teknolojik değişimin öncülüğünü yapmaktadır. Önümüzdeki yıllarda Türkiye tarımının

beklenen atılımları yapabilmesi için tohumluk ve tohumculuk endüstrisine gereken önemin verilmesi kaçınılmazdır.

15–20 yıl öncesi ile mukayese edildiği zaman Türkiye bu gün çok daha güçlü ve etkili bir tohumculuk endüstrisine sahip bulunmaktadır. Ancak bu gelişme seviyesinin yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Ülkemizde tarımı yapılan tüm bitki türleri için söz konusu olan nitelikli tohumluk ihtiyacı göz önüne alındığı zaman, tohumculuk endüstrisinin yeterince kapsamlı, güçlü ve istikrarlı bir sektörel etkinlik içerisinde olmadığı bir gerçektir. Endüstri genel anlamda henüz emekleme safhasındadır ve karşılaştığı zorluklar yüzünden yeterince gelişmemektedir. Bu durum endüstrinin bu günkü kurumsal yapısı, üzerinde çalıştığı ürün yelpazesi, sektör içi dikey gelişme ve bütünleşme durumu, Pazar büyüklüğü ile yasal, idari düzenleme ve uygulamalarda kendini göstermektedir.

Tarımda ileri gitmiş ülkelerde çeşit geliştirme ve ıslahı ile tohumluk üretim ve dağıtım sistemlerinin zaman içerisinde gösterdiği gelişme, kamu ve özel sektör kuruluşları arasında muhtelif şekillerde işbölümü, görev ve sorumluluklarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bununla beraber çoğu durumlarda özel sektör, tohumluk üretimi, işleme ve dağıtımını konularında daha çok ön plana çıkmıştır.

Bu itibarla, bitkisel üretimde verim ve kaliteyi artırmayı gaye edinen tüm tarımsal politika ve stratejiler, tarımda mutlaka sertifikalı veya kaliteli tohumluk ve benzeri bitkisel çoğaltım materyali kullanımını artırmayı hedeflemeli ve hatta bu hedefleri gerçekleştirmek için icap eden bütün aktif müdahale ve destek unsurlarını da içermelidir. Etkili bir tarımsal ve kırsal kalkınma stratejisi belirleyebilmek için tohumluğun ve tohumculuk endüstrisinin tarımdaki öncelikli ve katalitik rolünü layığıyla anlamak ve dikkate almak şarttır (Anonim 2001).

Bu çalışmada; Avrupa Birliği ve Türkiye'deki tohumculuk sektörünün yapısı, tohumculuk sektörünün ülkemizde ve dünyadaki tarihi gelişimi incelenmiş, mevcut sorunlar belirlenmeye ve çözümler sunulmaya çalışılmıştır.

2. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE TOHUMCULUK SEKTÖRÜ

Günümüzde, bütün bitki türleri dâhil olmak üzere, dünya tohumluk ve vejetatif çoğaltım materyali toplam üretiminin bir yıllık parasal karşılığı yaklaşık 50 milyar A.B.D. dolarını bulmaktadır. Dünyada her yıl ticarete konu olan tohumluğun parasal değeri yaklaşık 30 milyar, Türkiye'de ise bu miktar, 250 milyon dolar civarındadır.

Çizelge 2.1 Bazı Ülkelerde İç Pazar, İthalat ve İhracat Değerleri (Milyon, ABD Doları)

Ülke	İÇ PAZAR	İTHALAT	İHRACAT
1.ABD	7.000	506	922
2. ÇİN	4.500	81	61
3. JAPONYA	2.500	127	92
4. FRANSA	1.930	332	688
5. BREZİLYA	1.500	50	52
6. ALMANYA	1.000	301	340
7. HİNDİSTAN	1.300	21	16
8. ARJANTİN	930	39	56
9. İTALYA	780	271	171
10. RUSYA	500	109	10
11. TÜRKİYE	250	92	42
12-HOLLANDA	208	329	784
13. DİĞERLERİ	5.978	2.356	1.680
TOPLAM	28.376	4.914	4.914

Kaynak: Tohumculuk Projesi Sunum, 2006

Tablodan anlaşılacağı üzere, en fazla iç Pazar, ithalat ve ihracat hacmine ABD sahiptir. Avrupa ülkeleri arasında ise en yüksek değerlere Fransa, Almanya ve İtalya sahiptir.

Türkiye'de tohumluk yenileme süreleri de dikkate alındığında yılda yaklaşık 1.250.000 ton sertifikalı tohumluğa ihtiyaç bulunurken, ülkemizde her yıl ortalama 250.000-300.000 ton civarında sertifikalı tohumluk üretilmektedir. Üretilen tohumluğun ihtiyacı

karşılama oranı yaklaşık % 20 kadardır. Tarımı gelişmiş ülkelerde bu oran çoğu bitki türlerinde % 100'e yakın seviyelerdedir.

Bitkisel üretimde kalite ve verimi belirleyen en önemli faktör tohumluktur. Üretimde kullanılan gübre, sulama suyu, tarım ilaçları, mekanizasyon gibi girdiler en uygun şartlarda kullanılsa bile elde edilecek ürünün miktarı kullanılan tohumluğun genetik potansiyeli ile sınırlıdır. Bu varsayımı çok uzun yıllar önce belirleyen batının gelişmiş ülkeleri tohumculuk konusunda önemli araştırma ve geliştirme çalışması yapmıştır.

100–150 yıllık çalışmaların sonucunda bu ülkeler tohumculukla ilgili altyapıyı geliştirerek, etkin bir tohumculuk endüstrisi kurdular. Önemli kaynaklar ayırarak yaptıkları akılcı plan ve programların yıllarca uygulanmasından sonra birçok bitki türünde ıslah çalışması yaparak çok sayıda yeni çeşit elde ettiler ve hibrit çeşitleri devreye sokarak verimlerde çok yüksek düzeylere ulaştılar.

Hastalık ve zararlılara karşı dayanıklı ve sanayinin ihtiyaçlarına cevap veren üstün çeşitler elde edildi. Bu çeşitleri vasıtasıyla uluslararası ticarete büyük pay sahibi oldular. Dünyada dışsatım konusu olan tohumlukların değer olarak %70'ini aralarında ABD, Hollanda, Fransa ve Danimarka'nın yer aldığı altı ülke ihraç etmektedir. Bu ülkeler sektörün gelişmesi için gerekli yasal çerçeveyi hazırlayıp bir yandan yeni tohumculuk teknolojileri geliştirirken diğer yandan etkili bir kontrol ve denetimin alt yapısını hazırlayarak etkin bir şekilde çalışmasını sağladılar.

Öte yandan çiftçi örgütlenmesini ve meslekler arası örgütlenmeyi tamamlayıp tohumculuk endüstrisini kurdular. Serbest piyasa kurallarına göre işleyen bir tohumculuk endüstrisi bu ülkelerde tarımsal gelişmenin temel unsurunu teşkil etmiştir. Burada tohumculuk endüstrisinden, bitki ıslahı ve çeşit geliştirme, üretim, işleme, ticaret ve kontrol işlemlerinin bütün aşamalarını içine alan kamu ve özel sektör temsilcileri ve meslekler arası örgütlerin yer aldığı bir yapı kastedilmektedir.

Bu yapıyı oluşturmak ve sektörü istenilen hedefe ulaştırmak için tohumculuk çalışmalarının ilk basamağı olan çeşit ıslah ve geliştirmesinden tohum ticaretine kadar

bütün aşamalarda çeşitli standartlar, uyulması gereken kurallar, yasaklar ulusal ve uluslar arası düzeyde belirlenmiş bunlarla ilgili kuruluşlar kurulmuştur.

Tohumculuk sektörünün gelişmesinde araştırma-geliştirme çalışmaları temel bir unsurdur. Tohumculuğun geliştiği bu ülkelerde çalışmaların başladığı ilk dönemlerde kamu sektörü tohumculuğun organizasyonu, yasal çerçevenin düzenlenmesi ve özendirici çalışmaların yapılabileceği bir ortam hazırlanması konularında önemli işlevler yerine getirmiştir. Yaratılan yeni şartların etkisiyle, tohumculuk endüstrisinin gelişmesi, üretim, dağıtım ve kontrol mekanizmalarının iyi işlemeye başlaması ve sonuç olarak sertifikalı tohumluk kullanılmasının yaygınlaşması ile kamu ve özel sektörün rolleri değişmiştir.

Yukarıda sayılan gelişmelerin ilk başlangıcında kuşkusuz tohumculuk mevzuatının temel bir işlevi olmuştur. Mevzuat, çeşit ıslah ve geliştirmesinden tohum ticaretine kadar bütün aşamalarda çeşitli standartlar, uyulması gereken kurallar ve yasakların yer aldığı kanun, yönetmelik, talimat ve benzeri yasal dokümanların tümüdür.

Uluslar arası alanda çok uzun yıllar önce kurulmuş uluslararası kuruluşların amaçları ve işlevleri kısaca aşağıda verilmektedir:

2.1 Uluslararası Tohum Test Birliği (ISTA)

ISTA uluslar arası ticarete sunulmak üzere, tohumların numunelerinin alınması ve test edilmeleri konusunda standartlar geliştiren bir Birliktir. 1924 yılında kurulan bu Birlik bugünlerde 74 ülkeden 210 üye, 162 üye laboratuara sahiptir.

Birliğin kuruluş amaçları aşağıdaki gibidir:

- a) Tohum numunelerinin alınması, test edilmesi konusunda standartlar kabul etmek ve bu standartların uluslararası ticarete kullanılmasını sağlamak,
- b) Bilimsel tohum teknolojisi, numune alma, test etme, depolama, tohum dağıtımı, kurslara katılım ve ilgili diğer tohumculuk kuruluşları ile işbirliği yapmak.

Bu amaçlarına ulaşmak için ISTA;

- 1) Uluslararası Tohum Test Kurallarını belirler,
- 2) Akreditasyon Programını tespit eder,
- 3) ISTA akreditasyonlu veya yetkili laboratuvarları vasıtasıyla uluslar arası tohum partilerinin sertifikalarını sağlar,
- 4) OECD, UPOV ve ISF gibi uluslar arası kuruluşlarla işbirliği yaparak araştırma, eğitim ve tohum bilimi konusunda yayınlar yapar.

ISTA üyesi her ülkede yetkilendirilmiş bir otorite vardır. Ülkemizde bu yetkiyi Tarım Bakanlığı adına Tohum Tescil ve Sertifikasyon Merkezi Müdürlüğü (TTSM) kullanmaktadır. Bu Birliğin yukarıda sayılan işlevleri içinde en önemlisi olan laboratuvar akreditasyonu konusunda TTSM laboratuvarı tek yetkilidir. Bazı batı ülkelerinde kamu laboratuvarlarının dışında yetki almış laboratuvarlar vardır. Her üç senede bir ilgili laboratuvarlar ISTA heyetlerince denetlenir ve reakredite edilir. Yapılan denetimler sırasında ISTA test kurallarına, el dokümanlarına ve çalışma belgelerine uyumlu test yapılıp yapılmadığı kontrol edilmektedir. Çok özenli yapılan denetimler sonucunda TTSM laboratuvarı yeniden akreditasyon alma başarısını göstermiştir.

2. 2 Ekonomik ve Kalkınma İşbirliği Kuruluşu (OECD)

OECD sertifikasyon sistemi uluslar arası tohum ticaretine yönelik olarak 1960'lı yıllarda kurulmuş bir sistem olup aşağıdaki bitki gruplarında uygulanmaktadır:

- a) im bitkileri ve baklagil tohumlukları,
- b) Lahanagiller, yağlı tohumlar ve elyafly bitki tohumlukları,
- c) Tahıl tohumlukları,
- d) Şekerpancarı tohumlukları,
- e) Yonca ve benzerlerinin tohumlukları,
- e) Mısır ve sorgum tohumlukları.

OECD sertifikasyon sisteminin esası yukarıda sayılan bitki gruplarına göre düzenlenmiş bir kataloga belli koşulları yerine getiren çeşitler kaydedilirler. Her sene bu katalog yeni çeşit ilave veya çıkarmaları ile yayınlanır. Uluslararası ticarete bir referans oluşturan bu listeler üye ülkelerce dikkate alınır. Diğer bir anlatımla OECD listesinde yer alan çeşitlerin tescil ve ticarete sunulmasında ayrıcalığı vardır. Bu sertifikasyon sistemi için de ISTA uygulamalarındaki gibi belirlenmiş yetkili bir otoriteye gerek vardır. Ülkemiz için bu yetkili Tarım Bakanlığı adına TTSMMDir.

OECD listelerinde her üye ülkeye bir kod verilir. Listeler, çeşitin isminin yanı sıra hangi ülkede ve hangi ıslahçı (hak sahibi) tarafından kaydedildiği yer alacak şekilde düzenlenmiştir. Bu nedenle Katalogun son kısmında çeşitlerin hak sahiplerinin ve kod numaralarının yer aldığı uzun bir liste yer alır.

2.3 Uluslararası Yeni Bitki Çeşitlerinin Islahçı Hakları Birliği (UPOV)

Uluslararası yeni bitki çeşitleri anlaşması 1961 yılında Paris'te imzalanmış ve bu anlaşmanın sonunda bu Birlik oluşturulmuştur. Yeni bitki çeşitlerinin yaygınlaşmasını sağlamak ve bu çeşitlerin ıslahçı haklarını korumak temel hedefini taşıyan bu anlaşmada 1977, 1978 ve 1991 yıllarında olmak üzere üç defa değişiklik yapılmıştır.

UPOV'un 1991 yılı anlaşmasına taraf olmak isteyen ülkeler veya hükümetle arası kuruluşlar, ıslahçı hakları konusunda UPOV Anlaşmasındaki hükümlere uygun olan özel bir ıslahçı hakları mevzuatına sahip olmaları koşuluyla UPOV'a üye olabilmektedirler.

Kırgızistan'dan Danimarka'ya, Ukrayna'dan ABD'ne kadar 58 ülke bu kuruluşun üyesidir. Ülkemiz 2004 yılında çıkarılan 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerinin Islahçı Hakkı Kanunu ile UPOV'a üye olmak üzere başvurmuş olup üyelik için gerçekleşmesi gereken işlemlerin tamamlanmasını beklemektedir.

2.4 Uluslararası Tohum Federasyonu (ISF)

ISF hükümet dışı ve kar edemez nitelikte bir kuruluştur. İsviçre'nin Nyon kentinde yerleşmiş olan bu kuruluş 70 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede ticarete ve ıslahçı hakları konusunda uluslar arası bir platform oluşturmaktadır. ISF düzenlediği toplantı ve çalışma grupları ile dünya tohum sanayine hizmet etmektedir.

Dernek, Birlik ve şirketlerin üye olduğu ISF, çiftçi, yetiştirici, sanayici ve tüketicinin çıkarlarını dikkate alarak tohum ticaretinin daha serbest olarak yapılmasına katkı sağlayacak çalışmalar yapılmasını amaçlamaktadır.

Uluslar arası ticarete koyduğu "ISF Kuralları" ile bilinen bu kuruluş şirketler arasında ortaya çıkacak sorunların çözümünde arabuluculuk, uzlaşma ve hakemlik görevi üstlenmektedir. Bunu yaparken ISF üye ülkelerde kurulmuş bulunan "hakem odaları-hakem heyetleri"nden yararlanmaktadır.

Türkiye Tohumculuk Endüstrisi Derneği (TÜRKTED), 1998 yılında imzalanan Bakanlar Kurulu kararı ile ISF'ye üye olmuştur. Dernek bünyesi içinde bitki gruplarına göre uzmanlardan kurulu bir hakem heyeti oluşturulmuştur.

Tohum ticaretinde sorun yaşayan bir şirket üyesi olduğu Dernek veya Birliklere başvururlar. Bu kuruluşlar vasıtasıyla sorunla ilgili dosyalar ISF'ye iletilir. ISF sorunun arabuluculuk, uzlaşma ve hakemlik gibi çözümlerden birisinin uygulanması için dosyayı satıcının ülkesindeki hakem heyetine havale eder. Çünkü hakemlikteki kurala göre, sorunların çözümünde tohumları satan ülkenin hakem heyeti yetkilidir.

ISF'nin en önemli etkinliklerinden birisi her yıl farklı bir ülkede yapılan, tohumculukla ilgili teknik konuların ele alındığı ve 1200–1500 kişinin katıldığı ISF Kongresidir. Bu kongrenin 2011 yılında İstanbul'da yapılması planlanmaktadır.

2.5 Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)

Bu kuruluşun doğrudan tohumculuk sektörüyle ilgili olmamasına rağmen bugün uluslar arası ticarete aranan temel belgelerden birisi olan Bitki Sağlık Sertifikasının zorunlu hale getirilişi FAO sorumluluğunda imzalanan ve ülkemizin de taraf olduğu 1951 tarihli Uluslararası Bitki Sağlığı Anlaşmasıdır. Bu anlaşma ile ilk defa anlaşmaya taraf ülkelerin birbirlerinden satın aldıkları bitkilere (tohum dahil) eşlik eden ve satıcı ülke tarafından düzenlenen bitki sağlık sertifikalarına itibar edip ülkelere girişine izin vermeleri kabul edilmiştir. Ancak bitki sağlığı konusunda uluslar arası kurallar daha sonra Dünya Ticaret Örgütünün üyelerince de imzalanan anlaşmalarda daha geniş ve üye ülkeleri bağlayıcı hükümlerle yer almıştır.

Bitki sağlığı yönünden tohumculuk sektörü için kural koyucu olmasa bile aldığı tavsiye kararları ile önemli bir işlev yüklenen Avrupa ve Akdeniz Bitki Sağlık Örgütü (EPPO)'nun isminden bahsetmekte yarar vardır (Elçi 2005).

2.6 Tohum Pazarlama Standartları, Sertifikasyon ve Tescile Dair Mevzuat

1. 2002/53/EC: Zirai bitki türleri çeşitlerinin ortak kataloguna dair 13 Haziran 2002 tarihli Konsey Direktifi
2. Zirai bitki türlerine ilişkin belirli çeşitleri incelemek için minimum şartlar ve inceleme sonucu minimum olarak kapsanacak özellikler hakkında 2002/53/EC sayılı Konsey Direktifinin 7. Maddesini amaçları dâhilinde uygulama önlemlerini belirleyen 6 Ekim 2003 tarih ve 2003/90/EC sayılı Komisyon Direktifi
3. 2002/55/EC: Sebze tohumlarının pazarlanması hakkında 13 Haziran 2002 tarihli Konsey Direktifi
4. Zirai bitki türlerine ilişkin belirli çeşitleri incelemek için minimum şartlar ve inceleme sonucu minimum olarak kapsanacak özellikler hakkında 2002/55/EC sayılı Konsey Direktifinin 7. Maddesini amaçları dahilinde uygulama önlemlerini belirleyen 6 Ekim 2003 tarih ve 2003/91/EC sayılı Komisyon

Direktifi

5. 66/401/EEC: Yem bitkisi tohumlarının pazarlanması hakkında 14 Haziran 1966 tarihli Konsey Direktifi
6. 2002/54/EC: Şekerpancarının pazarlanmasına dair 13 Haziran 2002 tarihli Konsey Direktifi
7. 66/402/EEC: Hububat tohumlarının pazarlanmasına dair 14 Haziran 1966 tarihli ve Konsey Direktifi
8. 80/755/EEC: Hububat tohumlarının ambalajlanmasındaki değişmeyen(sabit) basımının yetkilendirilmesine ilişkin 14 Temmuz 1980 tarihli Komisyon Kararı
9. 2002/56/EC: Patates tohumlarının pazarlanmasına dair 13 Haziran 2002 tarihli Konsey Direktifi
10. 2002/57/EC: Yağlı ve lifli tohumların pazarlanmasına dair 13 Haziran 2002 tarihli Konsey Direktifi
11. 98/56/EEC: Süs bitkilerinin çoğaltım materyalinin pazarlanmasına dair 20 Haziran 1998 tarihli Konsey Direktifi
12. 93/49/EEC:91/682/EEC sayılı Konsey Direktifine uygun olarak süs bitkileri ve süs bitkileri çoğaltım materyalini karşılayan koşulları belirleyen programın oluşturulmasına ilişkin 23 Haziran 1993 tarihli Konsey Direktifi
13. 92/34/EEC: Çoğaltım materyalleri ile meyve üretimine yönelik meyve bitkilerinin pazarlanması hakkında 28 Nisan 1992 tarihli Konsey Direktifi
14. 93/48/EEC: 92/34/EEC sayılı Konsey Direktifi uyarınca, meyve üretimine yönelik fidan ve çoğaltım materyalinde ve süs bitkilerinde uyulması gereken kuralları gösteren programı belirleyen 23 Haziran 1993 tarihli Komisyon Direktifi
15. 93/64/EEC: Meyve bitkisi üretim materyali ve meyve üretimine yönelik meyve bitkilerinin pazarlanması hakkında 92/34/EEC sayılı Konsey Direktifi uyarınca satıcıların ve kurumların denetlenmesi ve izlenmesi ile ilgili uygulama önlemlerini belirleyen 5 Temmuz 1993 tarihli Komisyon Direktifi
16. 93/79/EEC: 92/34/EEC sayılı Konsey Direktifi uyarınca satıcılar tarafından

muhafaza edildiği şekilde, meyve bitkisi üretim materyali ve meyve bitkileri türleri listesine yönelik ek uygulama hükümleri getiren 21 Eylül 1993 tarihli Komisyon Direktifi

17. 92/33/EEC: Tohum dışındaki sebze, sebze üretim ve dikim materyallerinin pazarlanması hakkında 28 Nisan 1992 tarihli Konsey Direktifi
18. 93/61/EEC: 92/33 sayılı Konsey Direktifi uyarınca tohumlar dışında, sebze üretim ve dikim materyallerinde uyulması gereken kuralları gösteren programı belirleyen 2 Temmuz 1993 tarihli Komisyon Direktifi
19. 93/62/EEC: Tohumlar dışındaki sebze üretim materyallerinin pazarlanması hakkında 92/33/EEC sayılı Konsey Direktifi uyarınca satıcıların ve kurumların denetlenmesi ve izlenmesi ile ilgili uygulama önlemlerini belirleyen 5 Temmuz 1993 tarihli Komisyon Direktifi
20. Asma vejetatif çoğaltım materyalinin pazarlanmasına ilişkin 9 Nisan 1968 tarihli ve 68/193/EEC sayılı Konsey Direktifi

Başvuru Konuları

21. Düz saplı mera çimlerinin (*Poa pratensis* L.) resmi olarak ‘anaç tohum’ veya ‘sertifikalı tohum’ şeklinde onaylanmış tohumların pazarlanmasının sınırlandırılmasına ilişkin 25 Temmuz 1975 tarihli ve 75/502/EEC sayılı Komisyon Direktifi
22. Yem bitkileri ve hububat tohumları içinde ‘*Avena fatua*’nın özel koşullarını düzenleyen 2 Mayıs 1974 tarihli ve 74/268/EEC sayılı Komisyon Direktifi
23. Yem bitkileri ve hububat tohumları içinde ‘*Avena fatua*’nın özel koşullarını düzenleyen 2 Mayıs 1974 tarihli ve 74/268/EEC sayılı Komisyon Direktifini değiştiren 27 Mayıs 1978 tarihli ve 78/511/EEC sayılı Komisyon Direktifi
24. Koşullar ve bazı sınıflara uygulanabilir isimler ile birlikte anaç tohumluk patateslerin Topluluktaki sınıflandırılmalarını belirleyen 30 Mart 1993 tarihli ve 93/17/EEC sayılı Komisyon Direktifi
25. Bazı yem bitkisi ve yağlı ve lifli bitkilerinin türlerinin tohumlarının pazarlanmasının resmi olarak ‘anaç tohum’ ve ‘sertifikalı tohum’ şeklinde

onaylanmış tohumların sınırlandırılmasına ilişkin 27 Şubat 1986 tarihli ve 86/109/ EEC sayılı Komisyon Direktifi

26. Bazı yem bitkisi ve yağlı ve lifli bitkilerinin türlerinin tohumlarının pazarlanmasının resmi olarak ‘anaç tohum’ ve ‘sertifikalı tohum’ şeklinde onaylanmış tohumların sınırlandırılmasına ilişkin 86/109/ EEC sayılı Komisyon Direktifini değiştiren 30 Haziran 1989 tarihli ve 89/424/EEC sayılı Komisyon Direktifi
27. Bazı yem bitkisi ve yağlı ve lifli bitkilerinin türlerinin tohumlarının pazarlanmasının resmi olarak ‘anaç tohum’ ve ‘sertifikalı tohum’ şeklinde onaylanmış tohumların sınırlandırılmasına ilişkin 86/109/ EEC sayılı Komisyon Direktifini değiştiren 25 Haziran 1991 tarihli ve 91/376/EEC sayılı Komisyon Direktifi
28. Sebze tohumlarının pazarlanmasına ilişkin 70/458/EEC sayılı Konsey Direktifi Ek I de belirtilen ıspanak pancar ve pancar kökü çeşit gruplarının ürün ayırma koşullarını belirleyen 15 Aralık tarihli 89/14/EEC sayılı Komisyon Direktifi
29. Asma çeşitlerinin denetiminin özelliklerini ve minimum koşullarının belirlenmesine ilişkin 4 Mart 2004 tarihli ve 2004/29/EC sayılı Komisyon
30. 98/56/EEC sayılı Konsey Direktifi’nde tedarikçiler tarafından yapılan etiketleme veya diğer dokümanın gerekliliklerini kuran 28 Haziran 1999 tarihli ve 1999/66/EC sayılı Komisyon Direktifi
31. 98/56/EEC sayılı Konsey Direktifi altında tedarikçiler tarafından tutulan süs bitkisi çeşitlerinin listeleri için ek koşulları belirleyen 28 Haziran 1999 tarihli ve 1999/68/EC sayılı Komisyon Direktifi
32. Belirli yem bitkisi tohumlarının ambalajlanmasındaki değişmeyen (sabit) öngörülen bilginin basımının yetkilendirilmesine ilişkin 87/309/EEC sayılı kararı değiştiren ve Yağlı tohumların ve lifli bitkilerin ambalajlanmasındaki değişmeyen (sabit) öngörülen bilginin basımının yetkilendirilmesine ilişkin 24 Ocak 1997 tarihli 97/125/EC sayılı Komisyon Kararı.
33. Yem bitkisi tohumlarının ambalajlanmasındaki değişmeyen (sabit) öngörülen bilginin basımının yetkilendirilmesine ilişkin 14 Mart 2004 tarihli ve

2004/266/EC sayılı Komisyon Kararı

34. 81/109/EEC: Hububat tohumlarının ambalajlanmasındaki değişmeyen(sabit) öngörülen bilginin basımının yetkilendirilmesine ilişkin 80/755/EEC sayılı Komisyon Kararını değiştiren 10 Şubat 1981 tarihli ve 81/109/EEC sayılı Komisyon Kararı (Anonim 2006b).

2.7 Fransa Tohumculuk Sektörü

Fransız tohum sektörü; 1905 yılından bugüne kadar mevzuat, teknik ve organizasyon açısından devamlı tekâmül ettirilerek bugünkü gelişmiş yapıya kavuşmuştur. Bitki ıslahı, çeşit geliştirme çalışmaları, çeşit tescili, çeşit koruma, genetik kaynakların muhafazası, tohum üretimi, kontrol ve sertifikasyon, pazarlama ve ticareti ile ilgili tüm kuruluşlar çalışmalarını birbirleriyle koordineli bir şekilde sürdürmektedir. Bilgi birikimi, alt yapısı, uyguladığı yüksek teknoloji ve sistemi ile ilgili Avrupa'nın en güçlü tohum sektörlerinden biridir.

Tohum sektörünü meydana getiren tüm unsurlar bir araya gelerek tohumculuk politikalarını, teşvik, kredi, mevzuat, teknik düzenlemeler, ithalat ve ihracat rejimi gibi yasal çerçeveyi hazırlamaktadır.

Fransa'da bu sektörle ilgili bazı önemli kuruluşlar, INRA, GEVES, CTPS, CPOV, GNIS/SOC, bazı Teknik Enstitüler, Tohum Üreticileri Federasyonları çeşitli kooperatiflerdir. INRA; Bitki ıslahı ve Tarımsal Araştırmalardan, CTPS; çeşit tescil komitelerinin oluşturulması, bitki ıslah çalışmalarının organizasyonu ve mevzuat çalışmaları, GEVES; Çeşit tescili, çeşit denemeleri (DUS ve VCU) ve Metot Araştırmaları, Genetik Kaynakların ve Tohum Muhafazası ve Tohum Analizi faaliyetleri, CPOV, Çeşit Koruma ve Bitki Islahçı hakları aktivitelerinden sorumludur. Bunların dışında diğer önemli bir kuruluş da ülkedeki Tohumculuk kuruluşlarının (Özel firmalar, çiftçi birlikleri, tohum üreticileri, tohum yetiştiricileri ve tohum ticareti yapanlar) oluşturduğu GNIS'dir. GNIS özellikle tohum üretimi, teknik düzenlemeler piyasa denetimi, ithalat ve ihracatla ilgili tüm politikaları Tarım Bakanlığı ile birlikte

düzenler. GNIS'in bünyesinde yer alan SOC (Tohum Sertifikasyon Kuruluşu) Fransa'daki kontrol sertifikasyon çalışmalarını Tarım Bakanlığı adına yürütür. Yukarıda adı geçen kuruluşların yapısı, fonksiyonları ayrı ayrı belirtilecektir.

Fransız Tohum sektörünü oluşturan kuruluş ve organizasyonlar; ISTA, UPOV, EEC (Avrupa Ekonomik Komitesi), OECD ve ISF (Dünya Tohum Federasyonu) ve diğer uluslararası kuruluşlarla yakın işbirliği içerisinde çalışır.

Fransa kendi tohum mevzuatına ilave olarak EEC direktifleri, OECD Sertifikasyon kuralları ve UPOV prensiplerine göre Islah, Çeşit, Tescil, Çeşit Koruma, Tohum Üretimi, Tohum Analizi, Kontrol ve Sertifikasyon ve Ticaretini yönlendirmektedir.

2.7.1 Tohum Sektörü İle İlgili Kuruluşların Görev ve Çalışmaları

2.7.1.1 Tohumlar ve Çeşitler İçin Araştırma ve Kontrol Grubu (GEVES)

Tarım Bakanlığına bağlı Çeşit Tescili, Milli Çeşit Katalogunun hazırlanması, Çeşit Koruma ve Çeşit Tesciline yönelik FYD testleri ve TDÖ denemelerini yapmak, Çeşit Kontrol Testleri, Genetik Kaynakların Muhafazası, Tescil edilen çeşitlere ait standart numuneleri Milli Çeşit Listesinde yer aldığı sürece muhafaza etmek ve Katalogda yer alan çeşitlerin kalite analiz kontrollerinden sorumlu, çeşit denemeleri hususunda metodoloji ile ilgili araştırmalar yapan bir kuruluştur.

GNIS ve INRA birlikte yakın işbirliği içerisinde çalışmaktadır. Bünyesinde toplam 240 personel çalışmaktadır. Bunun % 21'i Mühendis, % 24'ü teknisyen-tekniyer, %55'ini Analiz Uzmanları ve Teknik Mümessillerden meydana gelmektedir.

GEVES; Tarım Bakanlığına bağlı, CTPS adına çeşit tescili ve CPOV adına Çeşit Korumaya yönelik teknik çalışmaları yürüten bir kuruluştur. GEVES'in 6 özerk deneme istasyonu ile 200 ha arazisi (Versailles, Surgeres, Avignon, Angers, Montpellier ve Sophia-Antipolis) vardır.

Ayrıca INRA bünyesindeki 6 deneme istasyonunda VCU ve DUS testleri kurulmaktadır. Bu yerler; Lusignan, Clermont- Ferrand, Rennes, Dijon, Mons-en Chaussee ve Sairtt-Martin'de Hinx deneme istasyonlarıdır. Her yıl yaklaşık 1500 yeni çeşit deneme grubu tarafından denemelerde test edilmektedir.

SNES tarafından her yıl ortalama 75.000 adet numunede analizler (safiyet, çimlenme, tohum sağlığı ve baza özel testler yapılmaktadır. GEVES'e bağlı olarak faaliyetlerini sürdüren SNES, ISTA kurallarına göre ticari tohum partilerinin kalite analizleri yapar. Ayrıca şirketler/tohumculuk kuruluşlarınca istenen testler yapılır. Tohum biyolojisi ve Tohum kalite testlerini geliştirme konusunda metodoloji/yöntem bilimi alanlarında araştırma yapmak, özel tohumculuk kuruluşları laboratuvarlarını kontrol etmek ve tohum uzmanlarının eğitimi gibi görevleri sayılabilir.

2.7.1.2 Çeşit Deneme Grubu Çalışmaları (SEV)

Fransa'da yeni çeşitlerin test edilmesi UPOV tavsiyeleri ve EC (Avrupa Birliği) direktiflerine göre yapılmaktadır. Ayrıca genetik ilerlemenin tespiti, tarla denemelerinde metodolojik araştırmalar ve uzmanların eğitimi sağlanmaktadır.

Ticarete konu olacak yeni çeşitler için önce tescil amacıyla CTPS'ye müracaat edilir. Korumaya alınacak yeni çeşitler için ise CPOV'ye müracaat yapılır. GEVES bünyesindeki SEV birimi CTPS ve CPOV adına DUS ve VCU testlerini yapar. Tarla bitkilerinde çeşit tescili için DUS ve VCU testlerinin yapılması zorunludur. Sebze ve

süs bitkilerinde ise sadece DUS testleri sonuçlarına göre tescil yapılmaktadır. Şeker pancarında ise VCU test sonucuna göre tescil yapılmaktadır.

Tescil edilen ve Çeşit Kataloguna giren çeşitlerin, sertifikasyon sistemi içinde tohumluk üretimi yapılır. Sebze ve süs bitkilerinde sertifikasyon zorunlu değildir. DUS Testleri 2 lokasyon, 2 yetiştirme sezonunda 2 tekerrürlü olarak yapılmaktadır. VCU denemeleri ise en az 12 farklı lokasyonda 2 yıl (iki yetiştirme sezonu) yapılır. Bu denemelerde verime yatma, hastalık ve zararlılara dayanıklılık, soğuğa ve kuraklığa toleransı ve bazı teknolojik özellikler gibi kriterlere bakılmaktadır. DUS testlerinde ise çeşidin karakterizasyonu, morfolojik, fizyolojik ve biyokimyasal karakterlerine bakılarak yapılmaktadır.

Ayrıca DUS'da çeşidin farklılık, yeknesaklık ve durulmuşluk durumu test edilmektedir. Milli çeşit katalogunda yer alan çeşitlerden farklı, VCU denemelerinde standart çeşitlerden verim ve diğer özellikler yönünden daha iyi performans gösteren çeşitler tescil edilirler.

2.7.1.3 Bitki Islahı Teknik Komitesi (CTPS)

Fransa'da çeşit tescili müracaatlarının kabul edildiği çeşit tescili ile teknik komitelerin oluşturulması ve Milli çeşit listesinin hazırlanmasından sorumludur. 1942 yılında Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde kurulmuş, 1960 ve 1984 yıllarındaki düzenlemelerden sonra bugünkü yapısına kavuşmuştur. CTPS kendi konusuyla ilgili Tarım Bakanlığına tavsiye ve teknik destek sağlar. Bu bağlamda çeşitler ve tohum politikalarının hazırlanması, Milli Çeşit Katalogunun hazırlanması, Tescil edilen çeşitlerin ilanı ve teknik programlar hazırlanması, Bitki ıslahı, üretim ve tohum ticaretiyle ilgili programların geliştirilmesi, sağlık sertifikasyonları, tohum kontrolü ve çeşit kontrolü konularında teknik düzenlemelerin yapılması gibi çalışmalardan sorumludur.

CTPS'nin organizasyon ve faaliyetleri şu şekilde özetlenebilir:

CTPS'de üç değişik komite görev yapmaktadır.

1. Çeşit Tescil Komitesi: Fransa'da farklı bitki türlerinde 14 komite vardır. Bu komiteler Komite başkanı, Başkan Yardımcısı ve Genel Sekreter tarafından oluşturulmaktadır. Tescil Komitesi üyeleri konu ile ilgili değişik bölgelerden kamu, özel sektör, ıslahçı, tohum üreticisi, tohum kullanıcısı, çiftçi organizasyonları temsilcilerinden meydana gelir. Her bir komite 40–50 kişiden ibarettir. Yılda iki defa toplanır.

14 Komite

1. Orman Ağaçları Tescil Komitesi
2. Meyve Ağaçları Tescil Komitesi
3. Şeker ve Hayvan Pancarı Tescil Komitesi
4. Hububat Tescil Komitesi
5. Kolza (Brassica grubu) Tescil Komitesi
6. Keten, Kenevir vb. Tescil Komitesi
7. Mısır ve Sorgum Tescil Komitesi
8. Çayır, Mer'a Yem Bitkileri ve Çimler Tescil Komitesi
9. Süs Bitkileri Tescil Komitesi
10. Sebze Tescil Komitesi
11. Baklagiller (Protein Bitki Grubu) Tescil Komitesi
12. Patates Tescil Komitesi
13. Ayçiçeği ve Soya Tescil Komitesi
14. Asma/Üzüm Tescil Komitesi

Tescil Komiteleri; her üç yılda bir seçiliyor. Komiteler, Tarım Bakanlığı Bölüm Başkan ve GEVES'in teknik sorumlusu, GEVES Müdür Yardımcısı ve CTPS Başkan ve Başkan Yardımcısı tarafından konu uzmanı ve konuyla ilgili kişileri seçerek oluşturuluyor. Komite, toplantılarını üyelerinin yarısından fazla kişinin katılması ile gerçekleştirebiliyor. Kararlar genellikle oy birliği ile alınır.

2. Bitki Islahı Daimi Komitesi: Tarım Bakanlığı veya onun resmi kuruluşları tarafından oluşturulur. Komisyon üyeleri kamu ve özel sektör temsilcileridir. Yılda 5-6 defa toplanırlar. Komitenin 17 üyesi vardır.

3. Uzmanlar Komitesi; Tescil Komitesi Başkanı ve söz konusu komitenin 12 üyesinden oluşur. Her 2 ayda bir toplanır. Çeşitlerin tescil edilmesi ve Milli Çeşit Katalogunda yer alabilmesi için DUS ve VCU testleri yapılmak zorundadır. Sebze ve süs bitkilerinde sadece DUS testleri yapılır, TDÖ denemelerine ihtiyaç yoktur.

Fransa'da DUS ve VCU testleri GEVES tarafından yapılmaktadır (Tarla Bitkileri, Sebzeler ve Süs Bitkileri dahil). GEVES'in tek yıllık çimler, patates, çavdar gibi bitki türlerinde DUS testlerini ikili anlaşmalar gereği Danimarka, Almanya, Hollanda ve İngiltere'de yaptırmaktadır. Bu ülkelere ait mısır, yonca, soya, ayçiçeği, domates gibi bitki türlerinde DUS testlerini ise GEVES tarafından yapılmaktadır.

Meyve ağaçları veya asma için tescile esas testler INRA tarafından yapılmaktadır. Çünkü INRA bu konuda referans koleksiyonuna sahiptir. Verim ve bazı yetiştirme tekniği paketleri GEVES tarafından. Teknik Enstitüler ile birlikte hazırlanmaktadır.

2.7.1.4 Bitki Islahçı Hakları Ofisi (CPOV)

Uluslararası yeni bitki çeşitlerinin korunması konsorsiyumu (UPOV) 2 Aralık 1961'de bazı ülkelerle birlikte Fransa tarafından da imzalanarak yürürlüğe girdi. Fransa 1971 ve 1978 yıllarında UPOV'un yeni düzenlemelerine de taraf olmuştur.

Fransa ilk Yeni Bitki Çeşitleri Koruma Kanununu 11 Haziran 1971'de kabul etmiştir. Daha sonra bu kanunun 1976, 1978, 1982, 1983, 1984, 1985 ve 1987 yıllarında modifiye edilmiştir. Bu düzenlemelerde isimlendirme, çeşitlerin koruma süreleri ve ücret konuları yeniden düzenlenmiştir.

CPOV, Bitki Islahçı Hakları (Çeşit Koruma) ile ilgili müracaatları kabul eder. Çeşitlerin teknik incelemesi GEVES tarafından yapılır. Çeşit koruma ilgili her türlü doküman burada muhafaza edilir. Reddedilen ve korumaya alınan çeşitler çıkarılan aylık bir broşürle duyurulur. Uygulamaya yönelik alınacak tedbirler konusunda Tarım Bakanlığı'na tavsiyelerde bulunur.

2.7.1.5 Milli Tohum Test İstasyonu (SNES)

Bu kuruluş GEVES'e bağlı olarak çalışan Fransa'da üretilen, ihraç, edilen, yurt içinde tüketilen tohumların kalite/analiz ve kontrolünden sorumludur. SNES'te her yıl 75.000 numunenin analizi yapılmaktadır. Bu analizler, GNTS/SOC tarafından gönderilen kontrol ve sertifikasyon amaçlı analizler, tohum şirketlerinden gelen istekler, özellikle uluslararası sertifikalardır.

Personelin % 60'ı analiz uzmanı, % 23'ü teknisyen/tekniker ve % 17'si mühendistir. ISTA (Uluslararası Tohum Test Birliği) üyesidir. Bütün kontrol ve sertifikasyonla ilgili çalışmalarda ISTA'nın kuralları ve EEC direktifleri uygulanmaktadır. Tohum kalite uzmanlarının eğitimi, Fransız Tohum Sektörü, hatta Avrupa ve Afrika ülkeleri uzmanlarının eğitimi ASFIS, COFOSEM gibi profesyonel eğitim organizasyonlarıyla birlikte yapılmaktadır. Fransa'da en az 6-7 ISTA üyesi laboratuvar olmasına rağmen sadece SNES'e Tarım Bakanlığı tarafından Uluslararası Sertifika düzenleme yetkisi verilmiştir.

SNES'in diğer görevleri:

-Tohum kalite testleri ve Tohum Biyolojisi/Teknolojisi konularında metod geliştirme amacıyla araştırmalar yapmak.

-GEVES/SNES analiz yapma yetkisine sahip Tohum Test Laboratuvarlarının yönetimi, kontrol ve uzmanların eğitiminden sorumludur.

-Ayrıca SNES uzmanları özel sektör laboratuvarları için daima teknik bilgi ve tavsiyelerde bulunur.

SNES 4 Üniteden oluşur.

1. Numune Kabul/Kayıt Birimi:

Bu bölüm GNIS/SOC ile sıkı işbirliği içerisinde çalışır. Bu birim Network sistemiyle yetki verilmiş tüm özel laboratuarlara ve GNIS/SOC'a bağlanmıştır. Gelen numuneleri kabul ederek, kod numarası ile Analiz Laboratuvarlarına gönderir. Gelen sonuçları bilgisayara kaydeder. SOC bu sonuçlara göre sertifika düzenler.

2. Genetik ve Fiziksel Kontrol Ünitesi:

3. Çimlenme Ünitesi

4. Tohum Sağlığı Ünitesi:

SNES'in çalışmalarını kısaca özetlersek; ticari tohum partilerinde ISTA kurallarına göre tohum analizleri, şirketler kuruluşlarca istenen testleri, tohum biyolojisi ve tohum kalite testlerinin geliştirilmesi hususunda metodoloji/yöntem araştırmaları yapar. Tarım Bakanlığınca yetki verilmiş laboratuvarların kontrolü/yönetimi ve tohum uzmanlarının eğitiminden sorumludur.

Fransa'da üretilen tohumların sertifikasyonu SOC tarafından yapılmakta, GNIS Teknik Servisi garantisi altında üretilip, Tarım Bakanlığı teknik düzenlemeleri ve EEC prensipleri doğrultusunda test edilmektedir.

Sertifikasyonda; beyannamelerin kabulü, tarla kontrolü, numune alma aktiviteleri GNIS/SOC, laboratuvar testleri (Çeşit safiyeti, tohum partilerinde heterojenite testi, çimlenme tohum sağlığı kontrolü gibi analizler) SNES tarafından yapılmaktadır.

Özel Sektör Laboratuvarlarına Yetki/Ruhsat Verilmesi:

Fransa'da ISTA tarafından belirlenen standartlara uygun tohum analiz laboratuvarlarına, tohum partilerinin sertifikasyonu için Analiz Yapma Yetkisi verilmiştir. Ruhsat verilen bu laboratuvarlar SOC ve SNES tarafından her yıl

denetlenmekte ve ziyaret edilmektedir. Hakem testi uygulaması ile laboratuvarların teknik performansları test edilmektedir.

SNES ve SOC düzenli olarak belirli periyotlarda eğitim çalışmaları yaparlar. Yetki verilen laboratuvar sonuçların en az %10-20'sinde SNES tarafından ikinci bîr analiz yapılır. SNES ve Özel Sektör laboratuvar analiz sonuçları karşılaştırılır. Eğer analiz sonuçları belirlenen sınırların dışında ise yetki verilen laboratuvarın durumu gözden geçirilir veya yetki iptal edilir. Ruhsat verilen laboratuvarların ISTA ve SNES tarafından ortaya konulan teknik kurallara uyma zorunlulukları vardır. Tohum üreticisi firmalardan 45'ine bugüne kadar bu yetki verilmiştir.

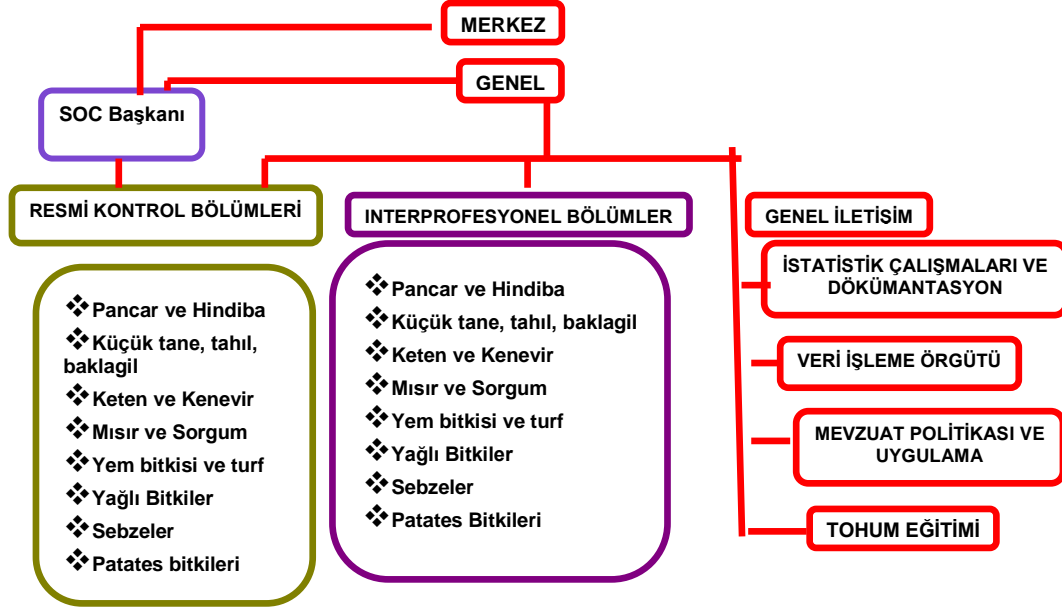
2.7.1.6 Milli Bitki ve Tohumla İlgili Kuruluşlar Organizasyonu (GNIS)

GNIS, Bitki ve Tohumlarla ilgili mesleki kuruluşların oluşturduğu bir organizasyondur. Bir kamu ve aynı zamanda tohumculuk sektörünün her birimini kapsayan bir kuruluştur. Bitki ıslahçıları, Tohum Üreticisi kuruluşlar, Tohum yetiştiricileri, Tohum Dağıtım Kuruluşları ve çiftçi birlikleri veya kooperatiflerden oluşmaktadır. GNIS bünyesinde uzmanlaşmış 8 bölüme sahiptir. Bunlar; hububat, mısır ve sorgum, Çayır Mera ve Yem Bitkileri, Yağlı Bitkiler, Lif Bitkileri, Şeker ve Hayvan Pancarı, Patates, Sebze ve Süs Bitkileridir.

GNIS'in misyonu; Tohum sektörü ve Bitkisel Üretimin Geliştirilmesi, çiftçilerin kaliteli tohum ve geliştirilmiş, uygun çeşitleri kullanmalarını sağlamaktır. GNIS tohumculuk sektöründe devamlı bir garanti sağlayan, farklı yerlerdeki mesleki birlikler, konu ile ilgili Fransız ve Avrupa Birliği otoriteleri için danışma kuruluşudur.

Ülkedeki tohum üretimi, tohum pazarlaması, temel düzenlemeler, ekonomik ve Pazar bilgilerini koordine eder. SOC aracılığı ile kaliteli tohum ve bitkilerin üretim-kontrol, ticari aktiviteler ve tohum piyasasını kontrol eder. Tohum sektörünün genişlemesini sağlamak amacıyla; Fransa ve diğer ülkelerde Pazar çalışmaları, teşvikler (Fransa ve

Uluslararası), Bitki Tohum ve bu alanda görevli personelin eğitimi ve geliştirilmesi faaliyetlerini organize eder. GNIS'in mevcut yapılanması şu şekildedir:

Şekil 2.1 GNIS'in mevcut organizasyon şeması

2.7.1.7 Kontrol ve Sertifikasyon Kuruluşu (SOC)

Bu kuruluş GNIS'in bünyesinde, Tarım Bakanlığı adına Fransa'da Tohum Sertifikasyonundan sorumlu kuruluştur. Fransız sertifikasyon sistemi; çeşit, teknolojik ve sağlık sertifikası unsurlarını taşımaktadır.

Çeşit Sertifikasyonu Garantisi, çeşit tanımlaması ve tohumların safiyetini içerir. Çeşidin ismine doğruluk ve tohum üretim şartları (resmi) ile tarla kontrolü çalışmalarından oluşur. Teknolojik Sertifikasyon Garantisi, çimlenme, fiziksel analizlerdir. Bu sonuçlar laboratuvar testleri ile sağlanır.

Sağlık Sertifikasyonu; tarla kontrolü ve laboratuvar testleri ile elde edilir. Sertifikasyonun amacı; çiftçilere yüksek kaliteli tohum kullanımını sağlamak ve genetik Derlemeyi geliştirmektir.

1962 yılında Tarım Bakanlığı tarafından GNIS kurularak sertifikasyon kurallarının zorunlu uygulanmasına başlamıştır. SOC ise GNIS adına görevi üstlenmiştir. Bu organizasyon, kamu otoriteleri ve tohum sektörü profesyonel kuruluşları arasında ilişkileri sağlayarak sertifikasyon sisteminin ülke genelinde adapte olmasını ve yerleşmesini gerçekleştirmiştir. 1956 yılından itibaren Fransız tohum sertifikasyon prosedürü ve tohum ticareti EEC direktifleri doğrultusunda değişmiştir.

GNIS/SOC; Tohum Kontrol ve Sertifikasyonunda, tarla kontrolü, numune alma, örneklerin test edilmesi (analizler) ve etiketleme ve ambalaj işlemleri gerçekleştirilmektedir. Bugün Fransız tohum sertifikasyon sisteminin başarılı olması tohum kuruluşları ile tohum yetiştiricileri ve SOC arasında karşılıklı güvenin sağlanmış olması etkili olmuştur. Tohum şirketleri kendi imkanlarına, ekipman ve personellerinin kalitesine güvenmektedir. Tohum sertifikasyonunda reddedilen tohumluk üretim alan ve tohum partilerinin toplam üretimdeki payı % 2-3'tür. Her yıl SOC tarafından kendi çalışmalarıyla ilgili sonuç ve raporlar Tarım Bakanlığı'na, CTPS, Kontrol ve Sertifikasyon komitelerine verilir. Mevzuat ve teknik düzenlemeler önce GNIS bünyesinde tartışılır. GNIS ve İdari, İlme otoriteler CTPS ile en son Tarım Bakanlığındaki uzmanlaşmış komiteler tarafından birlikte tartışılarak en doğru kararlar alınır (Yılmaz 1998).

2.8 Hollanda'da NAK Örneği

NAK, tarım tohumları ve patates tohumları için gelenekleşmiş Hollanda Genel Denetleme Servisidir. 1932'den beri NAK, büyük bir başarıyla bağımsız denetleme görevini yerine getirmektedir.

NAK, bağımsız bir kuruluştur. Yetiştiriciler, ıslahçılar, tüccarlar, tüketiciler kurulda ve diğer NAK kurumlarında temsil edilirler. Bu oluşum, denetimler için geniş bir desteği ve NAK içinde tarım tohumları ve patates sektörünün NAK'a yakından dâhil olmasını garanti eder. Bakan, NAK Kurulu başkanının atamasını yapar. Denetleme faaliyetleri tamamen endüstri tarafından finanse edilir. NAK, cost-covering oranlarından sorumludur.

Çoğaltım materyalini denetlemek kanuni bir görevdir. NAK bu denetleme görevini talimatla ve Tarım, Doğa ve Gıda Kalitesi Bakanının denetimi altında yerine getirir. Her yıl, herhangi biri, NAK'ın denetleme kurallarının değiştirilmesi için teklif gönderebilir. Bu tarz denetleme sistemi doğrudan uygulamadaki gelişmelere adapte edilebilir.

Tarım, Doğa ve Gıda Kalitesi Bakanı NAK'a bitki sağlığıyla ilgili birçok görevi yerine getirmek üzere yetki vermiştir. NAK, bitki pasaportu çerçevesinde ortaya konan normlar adına tohum ve patates tohumu partilerini denetler. Tohumluk patates ve bazı tohum türleri, AB içinde serbest ticaret için bu pasaporta ihtiyaç duyarlar. Ayrıca, NAK; Bakanın emriyle tohumluk patates ve tohumların denetimiyle birlikte AB dışına ihraç edilen ya da AB'ye ithal edilen tüketici mallarının denetimlerini de gerçekleştirir. Bu, tohumluk patates, sofralık patates ve tarım tohumları gibi bir ürün çeşidinin ithalat ve ihracat denetimiyle ilgilidir.

NAK, aynı zamanda yüzey suyunda survey ve halka çürüklüğü ve kahverengi çürüklükte survey arasında çok sayıda survey gerçekleştirir. NAK, ayrıca büyük ölçüde karantina hastalıklarının vuku bulmasıyla ilgili teşhis testlerinden sorumludur.

2.8.1 NAK'taki Gelişmeler

Geçen 75 yıl süresince NAK gelişmeler deneyim kazanmış ve yeni teknikler tanıtmıştır. Son gelişmeler rutin testlere PCR'ların tüm türleri gibi moleküler testlerin ilave edilmesi olmuştur. PCR; virüsler, bakteriler, mantarlar ve nematodlar hızlı bir şekilde edilebileceği bir yöntemdir. PCR ayrıca ELISA ile saptanamayan patojenleri izleyebilir.

Son yıllarda NAK araştırma bölümü diğerleri yanında büyük miktarda kistli tarla örneklerindeki patates kist nematodlarının karışık tür popülasyonu, patates Y virüsü ve kök çürüklüğü nematodunun çeşitli zincirlerini tanımlayacak ve Erwinia ve PSTVd karantina viroid'ini saptayacak bir PCR metodu geliştirmiştir.

Ayrıca NAK, dijital tekniklerin olası kullanımını sorgular. NAK'ın toprak örnekleme için kullandığı motorlu dört tekerlekli araçları GPS ile donatmıştır. Uydu navigasyonu örnekleme modeli hakkında sürücüyü tam olarak bilgilendirir. Bu sadece etkili değil aynı zamanda müşteriye hızlı bilgi verme imkânı sunar. NAK, son yıllarda kendi otomasyonunun modern hale getirilmesini sorgulamaktadır. Yeni geliştirilen yazılım programı IRIS aracılığıyla müşteriler NAK veri tabanlarına başvurabilir ve NAK denetim sonuçlarına ve tarlaları ve parsellerindeki analiz sonuçlarına erişebilir.

2.8.2 Kalite ve Servis

NAK çalışanları, piyasadaki yeni gelişmeler ve sorunlara yeteri kadar cevap verebilecek uzmanlık ve pratik bilgiyi ortaya koyan uzmanlardır. NAK, çeşitli organlar tarafından akredite edilmiş olmasına istinaden ve kalite yönetim sistemi uyarınca çalışır.

2.8.3 Denetlemeler

2.8.3.1 Denetleme Şartları

AB, AB dâhilinde ticareti yapılan çoğaltım materyalinin uymak zorunda olduğu minimum kalite şartlarını ortaya koymuştur. Hollanda tohumluk patates ve daha az ölçüde olmak üzere hububat, bakliyat ve keten gibi birçok tür için daha katı normları belirlemiştir. Bu Hollanda'ya keskin rekabet gücü vermiştir. Profesyonel beceri ve elverişli yetiştirme koşulları sayesinde, bu dal yüksek standartları karşılayabilmektedir.

2.8.3.2 Denetleme

Çoğaltım materyali üreticileri tarım tohumları ve patatesin kalitesinden sorumludur. NAK, çoğaltım materyalinin kanuni şartlara uygun olmasını temin eder. Her yıl 100 kişilik bir profesyonel inspektör takımı yaklaşık 70000 hektarlık tarım tohumları ve tohumluk patatesi denetler. Tohumluk ürünlerin tarla denetimi çeşit kimliği, çeşit saflığı, yabancı otlar ve halitaların değerlendirilmesi üzerine yoğunlaşır. Tohumluk patateslerin tarla denetimi süresince ürünler, esas olarak hastalık ve zararlıların varlığına karşı değerlendirilir. Tarla denetiminin sonuçları elektronik olarak kaydedilir ve Emmeloord'daki ana bilgisayara iletilir.

Tarla ürünlerinin görsel denetimi, laboratuvar testiyle tamamlanır. Tohum analizi, çimlenme oranı, saflık, nem içeriği ve tohum sağlığıyla ilgili bilgi sağlar. Tohumluk patateslerin laboratuvar testi, esas olarak viral ve bakteriyel hastalıklara odaklanır. Tohumluk patateslerin derecelendirmesi süresince inspektörler, birçok denetim yaparlar. Bu değerlendirme, yumru kök hastalıklarının varlığı ve noksanlıkları hedefler.

Tohumlar için, pek çok şirket, kendi kalite değerlendirmelerini yapar. Bu amaçla NAK, bu şirketlerin çalışanlarını ve şirket laboratuvarlarını lisanslamıştır. NAK, kontrol denetimleri, uzmanlık değerlendirmeleri, denetleme ve halka testleri aracılığıyla bu şirketlerin çalışmalarını kontrol eder.

2.8.4 NAK Etiketi

NAK, tüm standartlara uyan tohum partileri için resmi etiket düzenler. Bir NAK etiketi her ambalaj birimine tutturulur. Kalitenin yurt dışındaki satıcılar arasında beğenilmesi, Hollanda'da üretilen ve NAK tarafından sertifikalandırılan çoğaltım materyalinin yaklaşık %70'inin ihraç edilmesinden bellidir. Bir bitki pasaportu AB içinde tohumluk patateslerin ticareti için zorunludur. Bu belge, bitki sağlığı şartlarına uyulduğunu gösterir. Tarım, Doğa ve Gıda Kalitesi Bakanı ayrıca NAK'a bitki sağlığı kontrollerini

yerine getirmesi için yetki vermiştir. Bu yalnızca NAK etiketini bir kalite etiketi yapmaz, aynı zamanda tohumluk patatesler için bitki pasaportu etiketi yapar.

2.8.5 Deneme ve Kontrol Çiftliği

Her yıl yaklaşık 10000 kontrol parseli, NAK Deneme ve Kontrol Çiftliğinde ekilir. Bu parseller kontrol sisteminin tümünde önemli bir rol oynar. En önemli parseller;

- Patates klon tarlası: çeşit değerlendirmesi, çeşit kimliği değerlendirmesi
- Tohumların ön kontrolü: kimlik ve çeşit saflığını değerlendirmek üzere ıslahçı tohumuna ilişkin her bir parselin bakım kontrolü
- Her ön temel ve temel tohum partisinin post kontrolü: kimlik ve çeşit saflığının kontrolü
- Sertifikalı tohum ve patates tohumluklarının tesadüfi post kontrolü ile ilgilidir.

Deneme ve Kontrol Çiftliği ayrıca aşağıdaki denemeleri yapar:

- Patates, çim, hububat ve ketenin DUS testi: yeni bir çeşidin yeterince yeknesak ve durgun ve mevcut çeşitlerden farklı olup, olmadığını teyit etmek.
- VCU patates: yeni çeşidin yeterince kültüvasyon ve kullanım değeri olup olmadığını teyit etmek.
- Kışlık buğday, baharlık buğday ve baharlık arpanın ön DUS testi

Deneme ve Kontrol Çiftliği aynı zamanda tüm pratik NAK eğitimleri için kullanılan çeşitli demonstrasyon tarlaları kurar.

Çizelge 2.2 Sayılarla Denetim

Denetim	
Tohumluk patates	35000 ha
Çim tohumu	20000 ha
Hububat (ve diğer tohum ürünleri)	10000 ha
Laboratuvar	
*Tohumluk patates	
-Hasat sonrası virüs testi	35000 örnek
-Kahverengi ve halka çürüklüğü testi	28000 örnek
*Tohum	7000 örnek
Sertifikasyon	
Tohumluk patates	900000 ton
Tohum	50000 ton

2.8.6 Uluslararası Faaliyetler ve İlişkiler

NAK, Hollanda tohum sektörünün müthiş pozisyonu için payına düşeni yapmaktadır. Bunu sadece etkili, bağımsız denetimler ile değil aynı zamanda çıkarları teşvik ederek ve uluslar arası ekspertiz hizmeti sağlayarak da gerçekleştirir. NAK politika belirleyicileri, çeşitli tiplerde uluslar arası görüşmelere katılır. Amacı, Hollanda tarım sektörünün pozisyonunu korumak ve güçlendirmektir. Hollanda delegasyonunun bir üyesi sıfatıyla NAK, Brüksel’de AB tüzükleriyle ilgili söz sahibidir. Çoğaltım materyalleri AB direktifleri Brüksel’deki toplantılar süresince Üye Devletler tarafından taslak haline getirilir. Sonradan direktifler, ulusal koşulları karşılamaları amacıyla ulusal tüzüğe aktarılırlar. NAK, ayrıca çok sayıda ISTA teknik komitelerinde temsil edilir ki bu nedenle ISTA kurallarının geliştirilmesine katkı sağlar. ISTA örneklemede bir örnekliliği ve uluslar arası ticareti yapılan tohumların testini teşvik etmeyi amaçlar.

Bununla birlikte NAK, Avrupa Ekonomik Komisyonu’nda (EEC) aktiftir. Birleşmiş Milletlerin bir parçası olarak UN/ECE tohumluk patatesler için kalite şartlarının uyumlaştırılmasından ve uluslar arası standardizasyon ayarlanmasından sorumludur.

OECD’de Hollanda’nın Atanmış Makamı, NAK OECD Tohum Programlarının taslaklaştırılmasına katılır.

2.8.7 Eğitim

NAK, ulusal denetim sistemlerinin oluşturulması ve geliştirilmesinde AB aday ülkelerine yardım sağlamada büyük deneyime sahiptir. AB üyesi olabilmeleri amacıyla pek çok ülkede NAK, AB’nin denetleme sistemine uyum sağlama konusunda yardım sağlamıştır. Diğer ülkeler de, NAK profesyonellerinin danışmanlığını talep etmeyi isterler. Bu açıdan NAK, Wageningen Üniversitesiyle işbirliği içindedir.

2.8.8 AB Karşılaştırmalı Denemeleri

AB, Üye Devletlerde denetimlerin bir örnekliğini teşvik etmeyi ister. Bu çerçevede diğer şeyler arasında karşılaştırmalı denemeler yerine getirilir. Üye Devletlerden uzmanlar tarlaları ziyaret eder ve sonuçları tartışırlar. Her yıl Brüksel tarafından NAK’tan, bu denemelerin bir ya da daha fazlasını yapması istenir.

2.8.9 Personel, Kalite ve Teşkilat

NAK, yaklaşık 100’ü tarla personeli olmak üzere 250’nin üzerinde insanı istihdam eder. Buna ilaveten her yıl NAK, çoğunluğu devamlı olan 150 mevsimlik işçi kullanır. Bu, geçici çalışanların uzmanlığının devamlılığını sağlar.

Yoğun bir bilgi birikimi olan bir teşkilat olarak NAK, çalışanlarının gelişmesi ve teşkilatın geliştirilmesi adına sürekli ilgi halindedir. Yoğun yetiştirme, eğitim ve kişisel ilgi, halkımıza kendilerini geliştirme ve ilerleme fırsatı sunar.

2.8.10 Kalite

NAK dâhilinde tüm iş birçok akreditasyon ve tanınmanın sağlanması için kalite yönetim sistemleri kapsamında yapılır. Tohumluk patateslerin tarla ve parti denetimleri periyodik olarak Ulusal Akreditasyon Konseyi tarafından değerlendirilir. Akreditasyon Konseyinin web sitesi, www.rva.nl tüm akreditasyonlara ilişkin güncel bir liste sağlar.

Yıllardan beri NAK laboratuvarı, ISTA tarafından tohum testi için akredite edilmiştir. Bitki Koruma Servisi, NAK'ı pek çok test için örneğin kahverengi çürüklüğü ve halka çürüklüğü testi ve patates kist nematodları testi için akredite etmiştir.

Buna ek olarak dış ve iç denetim, kalite sistemlerinin uygunluğu, etkililiği ve eksizliğini sürekli olarak izlenmesini temin etmek amacıyla düzenli olarak yerine getirilir. Denetleme sonuçları yönetimin kalite düzeyinin iç yüzünü görmesini sağlar. İhtiyaç duyulduğu takdirde, iyileştirmeler uygulanır.

Laboratuvarlar da işin kalitesini temin etmek için faaliyetleri yerine getirir. Laboratuvarlarda kalite güvencesi örnekleri, şahit örneklerin kullanılması ve uluslararası halka çürüklüğü testlerine katılımıdır. Bu kontrol örnekleri, testlerin bir örnekliliğini izlemek ve tohum analistlerinin doğruluğunu kontrol etmek amacıyla kullanılır.

2.8.11 NAK AGRO

Denetim ve analiz için en önemli kurumdur. 1995 yılında NAK'a bağlı olarak kurulmuştur. NAK AGRO Hollanda Akreditasyon Konseyi (HAK) ISO/IEC 17020 Standardı kapsamında denetimleri gerçekleştirmek ve ISO /IEC 17025 Standardı kapsamında laboratuvar denemesi için akredite edilmiştir. Akreditasyon Konseyi web sitesi www.rva.nl tüm akreditasyonların güncel bir listesini sunar.

2.8.11.1 Denetim ve Sertifikasyon

NAK AGRO, çeşitli sertifikasyon programlarının şartlarına uygunluk adına tarım sektöründeki işleme şirketlerini ve birincil üreticileri denetler. Bu sertifikasyon programları garanti sağlamak örneğin gıda güvenliği garantisinin sağlamak üzere planlanmıştır. Bağımsız denetim ve sertifikasyon piyasa şartlarına gerçekten riayet edilmekte olduğunu gözler önüne serer. NAK AGRO gıda güvenliği denetimleri sahasında piyasa lideridir. Aynı zamanda tarla sebze yetiştiriciliği ve sera bahçeciliği alanında aktiftir. Her yıl 12000 Hollandalı yetiştiriciden daha fazlası bir sertifika alır. Bir EurepGAP sertifikası ile üreticilerin, başlıca Avrupa süpermarket örgütlerinin üretim standartlarına riayet ettikleri kanıtlanır. NAK AGRO çeşitli ülkelerde EurepGAP ve gıda güvenliği denetimlerini yapar. Çeşitli sertifikaları teklif edebilmek için NAK AGRO kardeş kuruluş olan ISACert ile yakın işbirliği halindedir.

2.8.11.2 Analiz

Tarım sektörü için NAK AGRO çeşitli analizler yapar. Araştırma sadece bitkisel üretim için tehdit sergileyebilen hastalıkların sebepleri üzerine değil aynı zamanda kalite, çeşit kimliği ve saflığı için de yürütülmektedir. Her yıl yaklaşık 200.000 örnek test edilir. Bu testler için NAK AGRO, PCR gibi çok etkili ve modern test metotlarını uygulamaktadır. Buna ilaveten NAK AGRO yurt içi ve yabancı yetiştiricilerin talebi üzerine virüs hastalıklarına karşı yaprak testi gibi pek çok test ve patates dip yanıklığı ile gövde çürüklüğü testlerini yapar. Her yıl NAK AGRO üretildiği gibi 5000'den fazla çim tohumunu analiz eder. Temizlemeden sonra tohum saflık ve çimlenme oranı için test edilir. Çim tohumu şirketleri bu analizin sonuçlarına istinaden yetiştiricilere ödeme yapar.

NAK AGRO ayrıca nematotların varlığına karşı binlerce örneği analiz eder. Bu nematotlar üzerine bir danışma toplantısı olan NemaDecide'daki sanayi ve araştırma kuruluşlarıyla yakın işbirliği halindedir. Bu program nematotlar alanıyla ilgili olarak doğru toprak örneklemesine, ürün yetiştiriciliğine ve bitki koruma stratejisinin

geliştirilmesine yardımcı olur. Program, ayrıca toprakta serbestçe yaşayan nematotlar ile kök çürüklüğü nematotları hakkında tavsiye yapabilmek amacıyla şu anda geliştirilmektedir.

NAK AGRO, her bir örneğin alındığı yeri kaydeden toprak örnekleme sistemlerinde GPS tekniklerini uygulamaktadır. Bu geleceğin tarımının hassasiyetinin geliştirilmesinde bir adımdır.

2.8.11.3 Teşhisler

Bitkiler, yumrular ya da tohumlar düzenli olarak nedeni doğrudan bilinmeyen hastalık ya da eksikliklerin belirtilerini gösterir. Sebep teşhis testiyle tespit edilebilir. Bu test için NAK AGRO, PCR gibi modern moleküler saptama metotları kullanır. Bu teknikler, müşteriyle danışma halinde uygulanabilir. NAK AGRO, araştırma enstitüleri, ticaret şirketleri, ıslahçılar ve bağımsız tohum üreticileri adına teşhis testleri yürütür.

2.8.11.4 Eğitim

NAK AGRO, örnekleme ve tarım tohumları ve patates analizi alanında eğitim kursları teklif eder. Düzenli kurslara ilaveten, NAK AGRO ayrıca talebe göre özel içeriğe sahip eğitim kursları teklif eder. Analistler, örnek alıcılar gibi eğitim alan kişiler için NAK AGRO tohum ve patates şirketlerinin eğitim ihtiyaçlarını karşılar. Her kurs bir sınavla sonlandırılabilir. Uygulamada çalışan kişilerce verilen kurslar daima en son gelişmeler ve iç işleyiş temelinde güncellenir. En çok bilinen NAK AGRO kurslarından biri patates kursudur. Hollanda'daki birçok patates üreticisi bu kursu almıştır. Katılımcılar, hastalıklı ve bulaşık bitki ve kökleri nasıl tanımlayacaklarını öğrenir. Plantconsult bağlı kuruluşu işbirliğiyle NAK AGRO hem Hollanda hem de Yurt dışında kalite sistemleri ve ürün sertifikasyonu üzerine eğitimler teklif eder.

2.8.11.5 Uluslararası Faaliyetler

NAK AGRO, yabancı ülkelerdeki birincil sektördeki denetimleriyle de faaliyettedir. Moraccan şirketiyle işbirliği içinde NAK AGRO, Avrupa Birliği'nde ürünlerini pazarlayan Fas'daki bahçe bitkileri şirketlerine denetim teklif eder. Bu esasen portakal, çilek, üzüm ve domates gibi bahçe bitkileri ürünleri için EurepGAP ve Tesco Nature's Choice ile ilgilidir. Ayrıca, paketleme istasyonlarındaki meyve ve sebzeler hijyen kodları yönünden denetlenir (örneğin BRC, HACCP).

NAK AGRO, ayrıca Kenya ve Senegal'de faaliyettedir. Hollanda Hükümeti ve sektör örgütü Ticari Mallar için Merkez Büro (CBI)'nin talimatıyla, bu iki ülkedeki partnerleriyle birlikte NAK AGRO, küçük ölçekli üreticilere EurepGAP'ı tanıtmayı hedefleyen bir proje yürütür. Bu proje süresince NAK AGRO ISACert ve PlantConsult ile işbirliği yapmaktadır.

NAK AGRO hakkında daha fazla bilgiyi www.nakagro.nl web adresinden bulunabilir (Anonim 2008).

3. TÜRKİYE’DE TOHUMCULUK SEKTÖRÜ

3.1 Türkiye’de Tohumculuğun Gelişimi

Ülkemiz tarımında planlı ve sistemli ilk tohumculuk faaliyetleri Cumhuriyet ile birlikte başlamıştır. Ancak 1960’lı yıllara kadar bu konuda sağlanan gelişmeler daha ziyade, bazı türlerde yürütülen çeşit geliştirme çabaları ve sınırlı miktarda tohumluk üretiminden öteye gidememiştir. Bir ülkede tohumculuk endüstrisinin oluşum ve gelişiminde bu husustaki yasal çerçeve, hukuki ve idari düzenlemelerin rolü büyüktür. Tohumluk üretimi, özel teşebbüs, serbest ticaret, araştırma, teknoloji transferi ve ıslahçı hakları gibi konularda açık-seçik, objektif kurallar getiren ve çağın ihtiyaçlarına cevap verebilen düzenlemeler tohumculuk endüstrisini olumlu yönde etkilemektedir. Tohumluk üretim ve ticareti ülkemizde uzun yıllar yasal bir çerçeveden yoksun olarak devam etmiştir. Bir ülkede tohumculuk endüstrisinin oluşum ve gelişiminde bu husustaki yasal çerçeve, hukuki ve idari düzenlemelerin rolü büyüktür.

1963 yılında ‘Tohumlukların Tescil, Kontrol ve Sertifikasyonu Hakkındaki Kanun’un yürürlüğe girmesiyle tohumculuk yasal bir zemine oturtulmuştur. Bu kanunla birlikte çeşit tescili, tohumluk test ve sertifikasyonu ile kalite kontrolü konusunda Tarım Bakanlığı ilk kez görevler üstlenmiş, tohumluk üretimi konusunda ise daha etkin bir rol oynamaya başlamıştır. O tarihten günümüze kadar uzanan bir süreçte zaman zaman bu kanunun öngörülerini doğrultusunda zaman zaman da ortaya çıkan yeni durumlar ve ihtiyaçlara cevap verebilmek amacıyla tohumculuk konusunda bir kısım yönetmelik, tebliğ, talimat ve tamimler yayınlanmıştır. Birinci, İkinci ve Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planları’nda tohumluk ve tohumculuğa giderek daha fazla önem verildiği görülmüş ve Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda ise ülkemizde bir tohumculuk endüstrisi kurulmasının önemine işaret edilmiştir.

1980’li yılların başına kadar Türkiye’de uygulanan tohumluk politikaları çoğunlukla kamu ağırlıklı ve ülke tohumluk ihtiyacının yurt içi üretimlerle karşılanması yönünde olmuştur. Hangi türlerde her yıl ne kadar tohumluk üretileceği ve perakende tohumluk satış fiyatları Tarım Bakanlığı tarafından tespit edilmiştir. 1980’li yıllardan sonra

uygulanmaya başlanılan serbest piyasa ekonomisi, 1983 yılında tohumluk fiyatlarının ve 1984’de ise tohumluk ithalatının serbest bırakılması suretiyle tohumculuk sektörü üzerinde de etkisini hissettirmiş ve izleyen yıllarda özel sektör tohumculuğu süratli bir gelişme imkânı bulmuştur. Özel sektör girişimciliğinin yalnızca tohumluk üretimi alanında değil aynı zamanda teknoloji transferi, çeşit geliştirme, tohumluk işleme ve pazarlama unsurlarını da içine alacak şekilde organize olması hedeflenmiştir.

Bu amaçla hükümet tarafından özel sektör tohumculuğunu teşvik edici bir dizi tedbir ve teşvikler uygulamaya konulmuştur. 1985 yılında tohumculuğun teşvik edilmesini öngören “Tohumculuğun Teşviki Hakkında Karar” 85/10151 karar sayılı bir kararname çıkarılmış, 1986 yılında ise tohumlukların sübvansede edilmesine imkân sağlayan yasal bir düzenleme yapılmıştır. 1993 yılında çıkartılan bir kararname ile ithalat yoluyla tedarik edilen tohumlukların daha ucuz fiyatlarla çiftçiye intikal ettirilebilmesi için Gümrük Vergisi ve Fon Ödemelerinden muaf tutulması sağlanmıştır. Bu arada ülke dışında ıslah edilen yeni bitki çeşitlerinin yurda girişlerini hızlandırmak için çeşit tescil süre ve yöntemlerinde değişiklikler getiren düzenlemeler yapılmıştır. Tohumculuk politikaları ve uygulamalarında gerçekleştirilen değişikliklerin bir sonucu olarak, o zamana kadar ülkemizde egemen olan kamu ağırlıklı ve rekabete kapalı tohumculuk sistemi yavaş yavaş önemini yitirmiş ve çoğu bitki türlerinde dışa açık, serbest piyasa kurallarına göre işleyen bir yapılanma ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu yeni tohumculuk sisteminde, kamu tohumculuk kuruluşlarının ancak özel sektör tarafından ilgi görmeyen bitki türleri üzerinde etkin olması öngörülmüştür. Yeni tohumculuk politikaları kısa sürede sonuçlarını vermeye başlamış ve 1960’lı yıllarda ancak bir kaç tane olan özel tohumculuk kuruluşlarının sayısı günümüzde 100’ün üzerine çıkmıştır.

1963-1999 yılları arasında çıkarılmış bulunan bu düzenlemeler toplam olarak 31 adettir. Bunlardan bir kısmı önceki yasal düzenlemelere yapılan ekleme veya değişiklikleri içermekte bir kısmı ise daha önce hiç söz konusu olmayan yeni kavram veya uygulamaları gündeme getirmektedir. Çeşit tescili, sertifikasyonu, tohumluk testi, kontrolü, tohumculuğun organizasyonu, ambalajlama, etiketleme, bayilik yönetmeliği, tohumluk muayene ve test ücretleri, fide ve fidan sertifikasyonu, ıslahçı hakları, uluslararası tohumluk ticareti gibi konuları kapsayan bu düzenlemelerden bazıları

zaman içerisinde etkisini yitirmiş, bazıları ise sınırlı süre ve şekilde uygulama imkânı bulmuştur. Bir kısmı ise halen önem ve işlevini sürdürmektedir.

Ülkemiz tohumculuk mevzuatının tarihsel gelişim incelendiğinde, başlangıçta kamu faaliyet ve denetiminin ağır bastığı bir tohumculuk sisteminin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak yapılan düzenleme çabalarının, zamanla ortaya çıkan yeni mesleki, ticari, ekonomik, teknolojik ve hukuki şartlara uyum sağlamak üzere amaç ve içerik olarak bir değişime uğradığı görülmektedir. Özellikle 1980’li yıllardan sonra tohumculuk sektöründe etkisini hissettiren özel girişimciliğe dönük yapılanmanın ve küresel serbest ticaret, ıslahçı hakları ve bitki biyoteknolojisi gibi son 10-15 yılda ortaya çıkan yeni durum ve olguların zorlamasıyla, tohumculuk mevzuatı çağdaş ve güncel ihtiyaçlara cevap vermeye yönelik bir değişim süreci içerisinde (Anonim 2003b)

3.2 Tohumculukta Son Gelişmeler (2002-2006)

- Destekler
- 2001 yılında tohumculuk destekleri kaldırıldı.
- 2005 yılında destekler yeniden başlatıldı.
- Dekar başına ilave DGD ödemesi 2005 yılında 18 milyon YTL, 2006 yılında ise 44 milyon YTL.
- Fidan desteklemesi olarak.
- Hayvan pancarı ve sebze tohumluğu hariç, sertifikalı tohumluklarda KDV oranı 2004’te %1’e indirilmiştir.
- 2003 yılında başlatılan aşağıdaki desteklemelerden prim miktarları;
- Sertifikalı tohumlukla pamuk ve soya üretenlere ilave prim miktarı % 10’dan % 20 ye çıkarılmıştır (2005).
- Selektif kredi uygulaması 2005 yılında başlatılmıştır.
- 2005 yılında 2 milyon YTL, 2006 yılında ise 9,7 milyon YTL TC Ziraat Bankası’na kredi kullanılmıştır.
- Çoklu Disiplinli Kamu- Özel Sektör Arge Projeleri

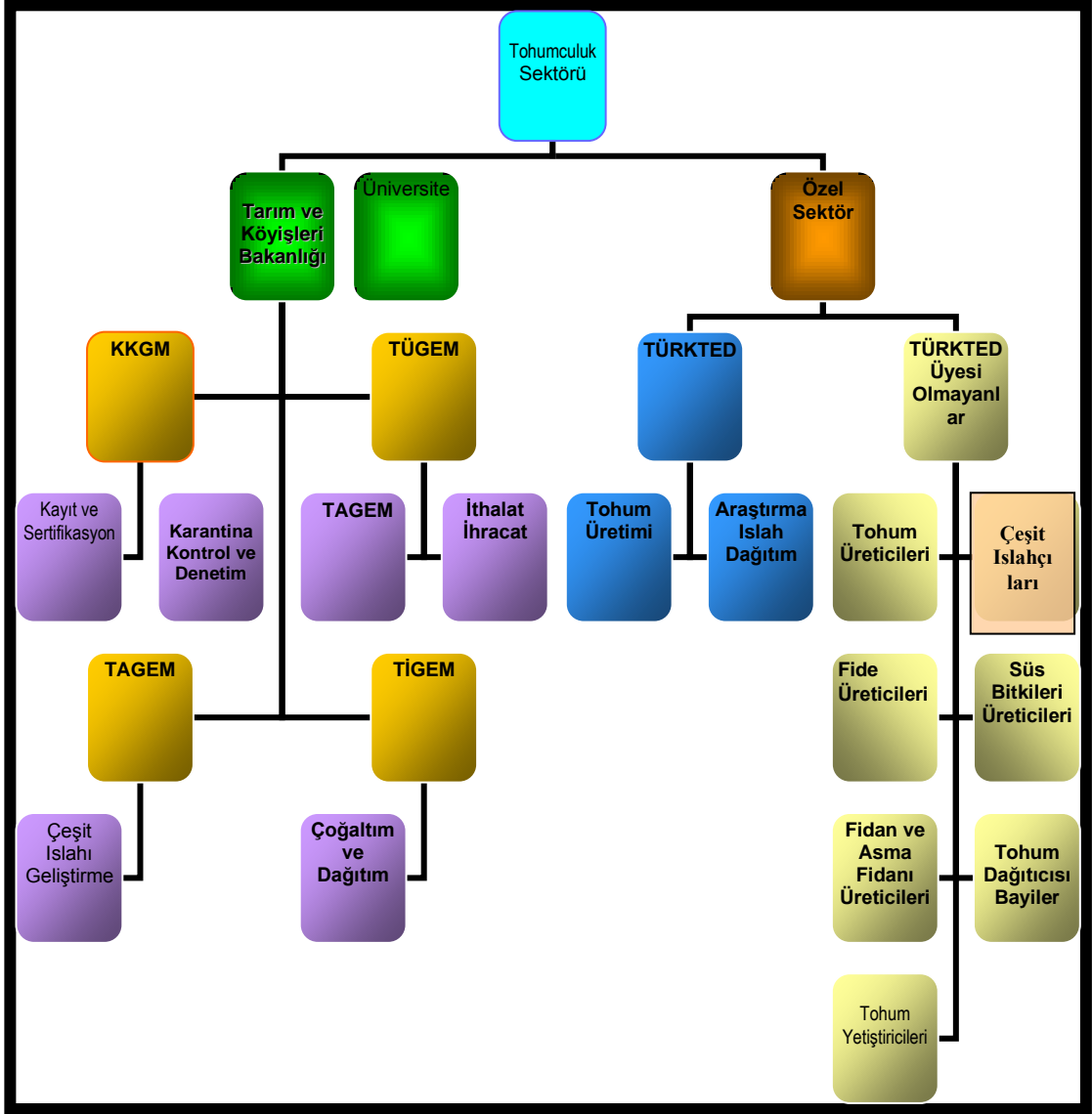
- "Türkiye F1 Hibrit Sebze Çeşitlerinin Geliştirilmesi ve Tohumluk Üretiminde Kamu-Özel Sektör İşbirliği" projesidir.
- Üç yıl gibi kısa bir zamanda, 5 Kamu Araştırma kuruluşu, 5 Üniversite ve 32 Özel Tohum firmasının katılımı ile kurumsal bir yapının temeli atılmıştır.
- Türkiye'nin en büyük organize ıslah ekibi kurulmuş ve üç yılda gen havuzu on katına ulaşmıştır.
- Sonuç olarak özel firmalarımız çok kısa zamanda hibrit adaylarını elde edebilir hale gelmiştir.

Kamu Araştırma Kuruluşları Alt Yapısının Özel Sektör Arge Projelerinde Kullanımı

- Araştırma altyapılarının özel sektöre açılması (2007),
- Araştırma Enstitüleri-Özel Sektör İşbirliği;
 - Özel sektöre çeşitlerin devri yaygın olarak yapılmakta,
 - Ortak projelerle çeşit ve genetik kaynak geliştirilmesi, çeşit siparişi, yurtdışında kamu çeşit-hatlarının özel sektörce tanıtımı, pazarlanması ve tescili için girişimler sürdürülmektedir (Anonim 2007a).

3.3 Tohumculuk Sektörünün Mevcut Yapılanması

Türkiye'nin mevcut sektör yapısı şu şekildedir:

Şekil 3.1 Türkiye’de Tohumculuk Sektörünün Mevcut Yapılanması

3.3.1 Tohum ve Fide Kalitesi

Ülkemizde halen tohumlukların tescili, kontrolü, sertifikasyonu, üretimi, satışı, dağıtımı, ithali, ihracı ve tohumculukla ilgili diğer faaliyetler, 08 Kasım 2006 tarih ve 26340 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren, 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu ile yürütülmektedir. Bu Kanun sektördeki gelişmelere cevap verebilecek ve aynı zamanda ilgili AB Mevzuatlarına uyum çerçevesinde her ürün grubuna özel (dikey düzenleme) tohum ve fide çoğaltım materyaline ilişkin mevzuat hazırlanmasına imkân tanıyan bir kanundur. Kanun ile tohumluk ve tohumculukla ilgili tanımlar yenilenmiş, ülkemiz gen kaynaklarının kayıt altına alınmasına imkân tanınmış, tohumluk üretim alanları ve bölgeleri belirlenmiş, gerçek ve tüzel kişilerin ruhsatlandırılması ve tazminat taleplerine ilişkin düzenlemeler gerçekleştirilmiş ve en önemlisi, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu statüsünde alt birlikler ve Türkiye Tohumcular Birliği’nin kurulmasına ilişkin yasal zemin hazırlanmıştır. Böylece, bu kanun kapsamında oluşturulan birlik ve alt birliklerin de, bir akreditasyon sistemi dahilinde sertifikasyon ve tarla kontrolü gibi bazı görevleri, devletin gözetimi ve kontrolü altında yürütülebilmesine imkân tanıyan bir yasal zemin oluşturulmuştur. İlgili AB mevzuatına uyum çerçevesinde hazırlanan ikincil mevzuat aşağıda yer almaktadır, ancak süs bitkileri çoğaltım materyalinin pazarlanmasına dair yönetmelik henüz yayımlanmamıştır.

-18 Ocak 2008 Tarihli ve 26760 Sayılı Resmî Gazete;
Sebze Tohum Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliği

-17 Ocak 2008 Tarihli ve 26759 Sayılı Resmî Gazete;

1. Yemeklik Tane Baklagil ve Yem Bitkileri Tohum Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliği
2. Pancar Tohumluğu Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliği
3. Patates Tohumluğu Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliği
4. Tahıl Tohumu Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliği
5. Sebze Fidesi Üretim ve Pazarlaması Yönetmeliği

6. Yağlı, Lifli, Tıbbi ve Aromatik Bitki Tohumu Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliği
7. Meyve/Asma Fidan ve Üretim Materyali Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliği
8. Tohumculuk Piyasasında Yetkilendirme ve Denetleme Yönetmeliği

- 13 Ocak 2008 Tarihli ve 26755 Sayılı Resmî Gazete;

1. Tohumluk Sertifikasyon İşlemlerinde Yetki Devri Yönetmeliği (İç düzenleme)
2. Bitki Çeşitlerinin Kayıt Altına Alınması Yönetmeliği
3. Tohumculuk Piyasasında Yetkilendirme ve Denetleme Yönetmeliği (İç düzenleme)

- 13 Mayıs 2008 Tarihli ve 26875 Sayılı Resmi Gazete;

Tohumlukların Yetiştirileceği Özel Üretim Alanlarının Özellikleri ve Bu Alanlarda Uyulması Gereken Kuralların Belirlenmesine Dair Yönetmelik (İç düzenleme)

- 2 Şubat 2006 Tarihli ve 26068 Sayılı Resmi Gazete;

Orman Yetiştirme Materyallerinin Ticareti Yönetmeliği (1999/105/EC)

2006 Katılım Öncesi Mali İşbirliğinin ikinci paketinde teklif edilen “Türkiye’de Tohumculuk Sektörünün Geliştirilmesi ve AB’ye Uyumu Projesi’, Tarım ve Köyişleri Bakanlığının; çeşit kaydı, tohum sertifikasyonu, bitki ıslahçı haklarının uygulanması ve eğitim servisleri üzerine özel bir vurguyla, tohum sektöründeki uygulamaları ve AB kurallarını takip edecek yeterli idari kapasiteye ve teknik altyapıya sahip olmasını amaçlamaktadır. Ayrıca, pazarlama koşullarının ve tohum sektörünün, yurtiçi ve uluslararası ticaretinin AB pazarlama koşulları seviyesine çıkartılması gerekmektedir.

Bu proje ile aşığıdaki sonuçlara ulaşılmaları hedeflenmektedir:

1. Tohum sağlığı, tohum kalitesi ve tohum ticaretine ilişkin dikey mevzuat uyumlaştırılacak ve etkili bir şekilde uygulanacak olup; bitki ıslahçı haklarına ilişkin mevzuat etkili bir şekilde uygulanacaktır.
2. AB tohumculuk sektörüne dair uygulama ve kuralları aktarmak amacıyla, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın kurumsal kapasitesi güçlendirilecektir.
3. Piyasa kontrolünü yetkin kılan kayıt faaliyetlerine yönelik bir veritabanı ile idari ve teknik yapılar kurulacaktır.

Proje kapsamında faaliyetler devam etmektedir (Anonim 2003).

3.4 İlgili Kuruluşlar

3.4.1 Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (TÜGEM)

Tohumculuk Dairesi Başkanlığı'nın görevleri;

- ❖ Bakanlığın tohumculuk politikalarının belirlenmesine katkıda bulunmak ve bu politikaları uygulamak, sertifikalı tohumluk kullanımının yaygınlaştırılması ile ilgili tedbirleri almak, bu çerçevede gerekli mevzuatı hazırlamak,
- ❖ Her türlü tohum, yumru, fide, fidan, çelik, soğan vb. çoğaltım materyalinin temini, tedariki ve tahsisini sağlayıcı tedbirleri almak bu çerçevede ülkesel tohumluk üretim tedarik ve dağıtım programını belirlemek ve uygulamak,
- ❖ Tohumluklara ithal ve ihraç izni vermek,
- ❖ Tohumculukla ilgili yayınları hazırlamak ve bastırılmasını sağlamak,
- ❖ Gerekli durumlarda taşra ve Bakanlık dışı kuruluşlarla işbirliği yapmak ve koordinasyonu sağlamak,
- ❖ Tohumculuğun geliştirilmesine yönelik Tohumculuk Çalışma Grubu, Danışma Kurulu ve diğer toplantıları düzenlemek,
- ❖ Yabancı ülke ve yurtdışı kuruluşlarla tohumculuk konusunda işbirliği yapmak ve gerekli ortak faaliyetleri yürütmek,

- ❖ Tohumculuğun geliştirilmesiyle ilgili projeleri hazırlamak ve uygulamak,
- ❖ Tabii kaynaklarımızın korunması açısından nesli tehlikede olan yumrulu ve soğanlı süs bitkilerinin varlığının korunması için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak.
- ❖ Çevre Bakanlığı tarafından yayımlanan CITES Yönetmeliğine göre Bakanlığımıza verilen Yönetim Otoritesi görevlerinden CITES'in bitkilerle (flora) ilgili kısmını yürütmek, CITES kapsamındaki doğal çiçek soğanları ve diğer canlı bitkilerin uluslararası ticaretinde CITES belgeleri düzenlemek, konu ile ilgili Bakanlık içi ve dışı yazışmaları yapmak,
- ❖ Tohumluk üretiminin ve kullanımının yetersiz olduğu türlerde destekleme yürütmek (Anonim 2008a).

3.4.2 Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü (KKGGM)

Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Şube Müdürlüğü görevleri;

Tohumluk çeşitlerini tescil etmek ve Resmi Gazete'de ilan etmek, Resmi Gazete'de yayımlanan çeşitleri sertifikalandırmak, çoğaltılan çeşitlerin tarla kontrollerini yapmak ve numune alınarak sertifikasyon kuruluşuna göndermek, Sertifikasyon kuruluşlarına gönderilen tohumluk numunelerinde gerekli analizler yapılarak sertifika düzenlemek, tohumlukların perakende satışlarının yapıldığı bayiliklerde bayiliğin ve tohumlukların kontrollerini yapmak, ihraç amacıyla üretilen tohumlukların tarla kontrolünün yapılarak OECD ve ISTA Sertifikalarını düzenlemek, fidanların ismine doğruluğunun kontrolü yapılarak sertifika işlemlerini yapmak, ticari amaçla üretilen sebze tohumluklarını kaydetmek, tohumlukların ambalajlanması ile ilgili gerekli kontrolleri yapmak, gerek mevzuat, gerekse alt yapı olarak OECD/AB ve ISTA sistemlerine uyum çalışmaları yapmaktır (Anonim 2008b).

3.4.3 Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM)

"TİGEM çiftçiler ve tarım endüstrisinin ihtiyaç duyduğu mallan veya hizmetleri üretmek için kurulmuştur." Bu ifade Tarımsal İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün kuruluş mukavelesindeki "Amaç" maddesinin tanımıdır.

TİGEM devletin sahibi olduğu bir "şirket" veya bir kamu iktisadi teşekkülüdür. Dolayısıyla sermayesi devletçe ödenir ve Türk ya da özel sektör şirketlerine uygulanan genel ticari yasalara ve kurallara göre çalışmak zorundadır.

Hasat ve tohumluk hazırlama tedbirleri zamanında alınır ve tamamlanır dolayısıyla piyasada tohumluk tedarikinde gecikmeler olmaz. TİGEM kabaca saatte 290 ton tohum temizleme ve işleme kapasitesine sahip olup, kapasite bütün tahıl tohumluklarının zamanında hazırlanmasını mümkün kılar. Aslında bu kapasite 3 ay içinde Türkiye'nin bütün sertifikalı tahıl tohumluğunu hazırlamak için yeterlidir, (bu süre 24 saat/gün bazında hesaplanmıştır).

TİGEM temel olarak buğday ve arpa tohumluğu üretimine yoğunlaşmaktadır. Bu iki bitkinin tohumluğu karlı olmadığından özel sektör şirketleri bunları üretmemektedir.

Buğday ve arpada satılan sertifikalı tohumluk miktarlarındaki önemli azalma 5254 sayılı yasanın iptali nedeniyle. Zikredilen yasa sel, dolu gibi doğal afetler nedeniyle ürünlerini kaybeden çiftçilere tohumluk satışını düzenliyordu.

2001'de temel olarak buğday ve arpa olmak üzere (pazar payının %92'si) TİGEM 47280 ton tohumluk üretmiştir. TİGEM günlük 290 ton üretim kapasitesine sahiptir. Ancak üretilen tohumlukların bazı kalite problemleri bulunmaktadır.

Kamu araştırma kurumlarının çeşitlerinin sayısı toplam çeşit sayısının %78'ini temsil etmesine rağmen üretilen sertifikalı tohumlukların sadece 39.494 tonu yani üretimin %37'si bu çeşitlere aittir.

TİGEM verileri incelendiğinde hektar başına sertifikalandırılan tohumluk miktarının 0.42 ton olduğu (%15) görülmektedir. Normalde verimin hektar başına 2.5-3.5 ton olduğu düşünüldüğünde bu değer çok düşük olduğu aşikardır.

3.4.3.1 Özel Sektör İlişkileri:

TİGEM bir Türkiye Tohum Endüstrisi Derneği (TÜRK-TED) üyesidir. TİGEM, sahip olduğu büyük üretim alanları nedeniyle hibrit çeşit üreticileri için büyük imkanlar sunmaktadır. Özel sektör şirketleri üretimleri için TİGEM ile anlaşma yapmayı tercih etmektedir. TİGEM bu anlaşmalara izin vererek mısır, pamuk, kanola, yonca, fiğ, sorgum ve sudan otu üretimine katkıda bulunmaktadır. Çünkü bunların bazıları TİGEM tarafından üretilmemektedir.

Tohumlukların dağıtımını aşağıdaki kurumlar tarafından yapılır:

- İl Müdürlükleri,
- Tarım Kredi Kooperatifleri Birliği,
- Özel Şirketler,
- Pankobirlik,
- Karadenizbirlik,
- Çukobirlik,
- TİVAK,
- TAREKS,
- Çiftçi Birlikleri.

Çeşit geliştirme ve her türlü araştırma faaliyetleri Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün (TAGEM) sorumluluğundadır. Çeşit tanıtımı ve demonstrasyonlar Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü'nün (TEDGEM) sorumluluğu altındadır.

Haşhaş tohumluğu üretimi ve dağıtımı ise, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğu altındadır (Anonim 2003).

3.4.4 Tohumluk Tescil Ve Sertifikasyon Merkezi Müdürlüğü (TTSM)

5553 sayılı Tohumculuk Kanunu ile 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine ait ıslahçı haklarının korunmasına ilişkin kanun ve bu kanunlara ilişkin yönetmelik, tebliğ ve talimatlar çerçevesinde görev yapmaktadır.

Bu görevler;

- Yurtdışında tescil edilen ve Ülkemizde veya yurtdışında ıslah edilen yeni bitki çeşitlerinin tescilini (Farklılık, yeknesaklık, durulmuşluk ve Tarımsal Değerleri Ölçme Testleri sonuçlarına göre) yapmak,
- Milli Çeşit Listesi'nde yayınlanan çeşitlere ait tohumlukların, Kontrol ve Sertifikasyon hizmetlerini yürütmek,
- ISTA ve OECD ile ilgili üyelik hizmetlerini yerine getirmek,
- ISTA'ya üyelik ve Hakem Testleri ile ilgili çalışmalar yapmak,
- İhraç edilecek tohumlukların tarla ve laboratuvar testlerini yapmak, OECD ve ISTA sertifikalarını düzenlemek,
- Fidan, çilek ve asmalarda sertifikasyon hizmetlerini yerine getirmek,
- Tohum, fidan ve çilekte etiketleme hizmetlerini yürütmek,
- Tescilli, Üretim izinli, Islahçı hakkı kaydı ile Ticari Sebze kaydı yapılmış olan çeşitlerin standart numunelerini muhafaza etmek,
- Post kontrol denemelerini yürütmek,
- 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine ait ıslahçı haklarının korunmasına ilişkin kanun'a ait teknik hizmetleri yürütmek,
- Çalışma alanları ile ilgili eğitim çalışmaları düzenlemektir.

Kuruluş, 1963 yılından beri ISTA'nın üyesi olup, Çeşit Tescil ve Bitki Islahçı Hakları ile ilgili çalışmalarda AB, UPOV; Kontrol ve Sertifikasyon Faaliyetlerinde ise

Bakanlıkça konulan standartlar yanında ISTA, OECD ve EEC Kural ve normlarını büyük ölçüde uygulamaktadır.

3.5 Tohumculuk Kanunu

308 sayılı Tohumların Tescil, Kontrol ve Sertifikasyonu Hakkındaki Kanunun, hibrit ve genetik olarak değiştirilmiş çeşitlerle ilgili hükümlerin kanunda yer almaması, tohumculukta kamunun ağırlıklı işlevinin artık sürdürülmesine ihtiyaç olmaması ve yeni örgütlenme ihtiyaçlarının ortaya çıkmış olması gibi nedenlerle bir değiştirilmesi gerekiyordu. Bu amaçla Tarım Bakanlığı, üniversite ve özel sektörün temsil edildiği örgüt olan Türkiye Tohumculuk Endüstrisi Derneği (TÜRKTED) temsilcilerinden oluşan bir komisyonun çalışmalarını başlattığı 2000 yılından beri yeni bir taslak üzerinde yoğun emek harcanmış ve Tohumculuk Kanun Taslağı TBMM’de kabul edilmiştir.

Bu Kanunun amacı; bitkisel üretimde verim ve kaliteyi yükseltmek, tohumluklara kalite güvencesi sağlamak, tohumluk üretim ve ticareti ile ilgili düzenlemeleri yapmak ve tohumculuk sektörünün yeniden yapılandırılması ve geliştirilmesi için gerekli olan düzenlemeleri gerçekleştirmektir. Bu Kanun; tarla bitkileri, bağ-bahçe bitkileri, orman bitki türleri ve diğer bitki türleri çoğaltım materyaline ait çeşitlerin ve genetik kaynakların kayıt altına alınması, tohumlukların üretimi, sertifikasyonu, ticareti, piyasa denetimi ve kurumsal yapılanmalar ile ilgili düzenlemeleri kapsar (Elçi 2006).

Kanunun getirdiği olumlu yenilikler aşağıda olduğu gibi özetlenebilir:

- Tohumlara kalite güvencesi sağlamak,
- Bitkisel üretimde verim ve kaliteyi yükseltmek,
- Kanun tarla bitkilerinin yanı sıra, hibrid, ticari sebze dahil bütün bitki grup ve türlerini, üreticileri, sanayicileri ve satıcıları ilgilendiren düzenlemeler içermektedir

- Bütün bitki türlerine ait çeşitlerin ve genetik kaynakların kayıt altına alınması, üretim, tescil, sertifikasyon, ticaret, piyasa denetimi ve kurumsal yapılanma ile ilgili düzenlemeleri kapsar.
- Tohumluk üretimi, ticareti ve tohumculuk sektörünün yeniden yapılanmasını sağlayacak düzenlemeleri sağlamak
- Alt Birlikler arasında işbirliği ve dayanışma sağlamak, sektörün geliştirilmesine yönelik alt birliklerce kurulan tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek üst kuruluşudur.
- Birliğin kuruluşundan sonra Alt Birlikler, Birliğe üye olmak zorundadırlar
- Sektörde çalışan kurum ve kuruluşların yanı sıra ticareti yapılan bütün tohumluklar kayıt altına alınacaktır.
- Devlet tarafından yerine getirilen bazı faaliyetlerin bir kısmını özerk yapılara devredilmesi için yetki devri öngörülmektedir.
- Sektörde çalışan her meslek grubu Alt Birlik olarak örgütlenmekte ve Alt Birliklerin bir araya gelmesiyle de Türkiye Tohumcular Birliği (TTB) adı altında kamu kurumu niteliğinde bir meslek örgütü kurulmaktadır.
- Tohumluk coğrafi bölgelerinin belirlenmesi mümkün olmaktadır. Bu konuda sektöre önemli olanaklar sunmaktadır.
- Ülkemizde Tohumculuk Endüstrisinin güçlenmesine uygun bir ortam hazırlayacak olan bu Kanun içerdiği cezai müeyyidelerle suç olabilecek eylemlerden caydırıcı etkiler yaratacaktır.
- Tohumculuğun teşvik ve desteklenmesiyle ilgili imkânlar yaratabilecektir.

3.6 Türkiye Tohumculuk Endüstrisi Derneği (TÜRKTED)

3.6.1 Misyonu

Tüm ulusal ve uluslararası platformlarda, tek ses ve tek vücut olarak, tohumculuk endüstrisini temsil etmek, görüşlerini dile getirmek, üyelerinin hak ve menfaatlerini savunmak.

3.6.2 Vizyonu

Tohumculuk endüstrisini tüm aşamalarında özel sektör girişimciliğinin ve yatırımlarının artması, endüstri içi entegrasyonunun tamamlanması, ölçek ve kapasitenin büyümesi, ülkemizde tüketici tercihi ve kalite odaklı bir tohumluk tedarik sisteminin yerleşmesi, mevzuat, düzenlemeler ve ticaret bağlamında dünya tohumculuk endüstrisi ile bütünleşmiş, etkin ve rekabetçi ulusal bir tohumculuk endüstrisinin oluşturulması.

3.6.3 Amaçları

Türkiye yüksek bir tarımsal potansiyele ve önemli bir üretim gücüne sahiptir. Bitkisel tarım son derece çeşitli olup tarla ve sebze bitkileri yetiştirilmesi yaygındır. Teknolojik bakımdan sürekli olarak kendini geliştiren ve yenileyen bir konumda olan ülke tarımı için, yeni ve üstün bitki çeşitlerine ait, kaliteli tohumlukların kullanılması son derece önem arzeder. Bitkisel tarımın en öncelikli girdisi olan tohumluk tüm gıda, yem ve enerji amaçlı üretimlerin başlangıç noktasıdır. Türkiye Tohumculuk endüstrisi, üzerinde çalıştığı bitki grupları, çeşitler ve tohumluk tipleri ve tedarik stratejileri açısından değişiklik gösterir. Kısa sürede önemli gelişmeler kaydetmiş olan bu endüstri –dünya tohumculuk endüstrisi ile bütünleşik olarak- istikrarlı ve dinamik bir şekilde performansını geliştirmeye devam etmektedir.

Türkiye Tohumculuk Endüstrisi Derneğinin amaçları:

1. “Birlikten Kuvvet Doğar” düsturu ile hareket ederek, güçlü ve etkili bir ses halinde, Türkiye tohumculuk endüstrisinin hak ve menfaatlerini savunmak,
2. Üye şirketler arasında profesyonel ve etik kurallara dayalı, dostça ilişkilerin geliştirilmesi için çaba göstermek,
3. Tohumculuk endüstrisinin ilerlemesi ve uluslararası standartlara erişmesini sağlama yolunda; bilime dayalı, adil, dengeli ve rekabeti özendirilen bir yasal ve

düzenleyici çerçevenin tesis edilmesi için yetkililer ve tüm ilgililer ile işbirliği yapmak,

4. Çiftçiler, sanayiciler ve bitkisel ürün kullanıcılarına sürekli olarak alternatif çeşitler ve kaliteli tohumluklar sunma hususunda üye şirketleri teşvik etmek,
5. Üye şirketlerin ortak çıkarlarını temsil etmek ve sözcülüğünü yapmak,
6. Ulusal ve küresel ölçekte tohumculuk sektöründe ortaya çıkan kurumsal, yasal, idari, ticari, mevzuata ilişkin, düzenlemesel, etik, çevresel, teknolojik ve tüketici hassasiyeti odaklı tüm konulardaki gelişmeleri izlemek, değerlendirmek ve üyeleri bilgilendirmek,
7. Tohumculuk endüstrisi ile ilgili veri ve istatistikler toplamak,
8. Tohumculuk endüstrisinin sorunlarına sahip çıkmak, kamuoyunun ve ilgililerin dikkatine sunmak,
9. Tohumculuk endüstrisi ve ilgili tarımsal konularda enformasyon toplamak, gerekli ve güncel bilgileri sürekli bir biçimde üye şirketlere sunmak, duyurmak,
10. Uluslararası tohumculuk kuruluşlarına üye olmak, faaliyetlerine katılmak, bunlar ile temas ve ilişkileri sürdürmek,
11. Sertifikalı ve kaliteli tohumlukların üretim, ticaret ve kullanımını özendirmek,
12. Bitki Islahçı Haklarını savunmak ve korunmasına yardımcı olmak,
13. Yeni bitki çeşitleri ve teknolojilerinin geliştirilmesi ve/veya transferini teşvik etmek,

3.6.4 Faaliyetleri

3.6.4.1 Temsil

1. TÜRKTED 'in en önemli faaliyetlerinden birisi, kamu kurum ve kuruluşları nezdinde Türkiye Tohumculuk Endüstrisini temsil etmektir. Başta Tarım Bakanlığı olmak üzere, aldıkları kararlar ve yaptıkları uygulamalar ile tohumculuk endüstrisini doğrudan veya dolaylı biçimde etkileyen, tüm devlet organları ile endüstri arasında söz konusu olan her türlü temas ve diyaloglar - gerek düzenli gerekse geçici olsun- Türk-Ted üzerinden yapılmaktadır.

2. TÜRKTED ayrıca, başta bitkisel çoğaltım materyali ve tarım olmak üzere, tohumculuk endüstrisi ile doğrudan veya dolaylı şekilde ilişkisi olan tüm işkolları, yüksek eğitim kuruluşları, mesleki ve sivil toplum örgütleri ile mesleki, bilimsel ve teknik nitelikli her türlü temas, ilişki ve işbirliğini sürdürmektedir.
3. Endüstri adına TÜRKTED tarafından yürütülmekte olan çok önemli faaliyetlerden birisi de Türkiye Tohumculuk Endüstrisi ve Dernek üyelerinin uluslararası kuruluş, platform ve forumlarda temsil edilmesidir. Türk-Ted halen ISF, ESA ve EESTNET gibi küresel ve bölgesel organizasyonların faaliyetlerine aktif şekilde katılmaktadır.

3.6.4.2 Sorun ve Tavır Belirleme, Çözüm Önerme ve Strateji Geliştirme

1. TÜRKTED sürekli bir değişim sürecinde olan Türkiye tohumculuk endüstrisinin karşılaşmakta olduğu güncel sorunları belirlemek ve bunlar için çözüm seçenekleri ortaya koymak amacıyla, üyelerden oluşan ve belirli ürün grupları ve konulara odaklı, Teknik Danışma Grupları aracılığıyla, toplantı ve ihtisas çalışmaları yapmaktadır.
2. TÜRKTED'in en temel ve önemli işlevlerinden birisi de –her alanda süratli değişimler yaşayan tohumculuk alt sektöründe- tüm gelişmeleri ve trendleri, gerek tohumculuk endüstrisi gerekse tüm tohumculuk sektörü açısından ele almak suretiyle, ileriye dönük olarak değerlendirmek ve gelecekte ülke ve işkolu için en yararlı olacak yaklaşım ve uygulamaları öngörmeye çalışmaktır. TÜRKTED bu maksatla uzman grup toplantıları, kongre, seminer ve paneller gibi tartışma ve bilgilenme faaliyetlerini organize etmekte ve Yönetim Kurulu, Üyeleri, Sekreteryası vasıtasıyla katılmaktadır.
3. Tüm faaliyetlerinde bilime dayalı, objektif ve tarafsız bir çalışma anlayışını benimsemiş olan TÜRKTED, stratejik konularda ortak tavır belirlerken, üyeleri arasında karşılıklı saygı ve sağlıklı tartışmalara dayanan bir mutabakatı temin

etmek için büyük çaba göstermekte, konuları ve sorunları, Genel Kurul ya da daha sınırlı katılımlı toplantılarda ele almaktadır.

3.6.4.3 Ticareti ve İyi İlişkileri Özendirme

1. TÜRKTED tohumluk ticaretini teşvik gayesiyle ulusal ve uluslararası nitelikli kongreler tertip etmektedir. Bu kongreler kapsamında ticari sergi ve iş görüşme ortamları, konferans ve paneller düzenlemektedir.
2. TÜRKTED tohumculuk sektöründe görev alan tüm meslek ve kuruluşlardan ilgilileri muhtelif toplantılarda bir araya getirmek suretiyle, pozitif çalışma ilişkileri, yakınlaşma ve kardeşliği özendirilmektedir.

3.6.4.4 Enformasyon ve İstatistik Toplama

TÜRKTED Türkiye tohumculuk sektörü ile ilgili olarak daha isabetli tespitler, projeksiyonlar ve değerlendirmeler yapmak amacıyla –sınırlı miktarda- enformasyon ve istatistik toplamaktadır.

3.6.4.5 Bilgilendirme

1. TÜRKTED üyelerini dünya tohumculuk alanındaki bilimsel ve teknik hususları da kapsayacak şekilde- tohumculuk endüstrisini ilgilendiren tüm konulara dair gelişmeler hakkında bilgilendirmektir. TÜRKTED bu amaçla bireysel iletişim yaklaşımı ilkesini benimsemiş olup, bu bağlamda üyeleri ile karşılıklı ve sürekli olarak temas içerisinde dir.

2. TÜRKTED bu amaçla basılı yayınlar ve raporlar hazırlamakta ve web sayfasını idame ettirmektedir.
3. TÜRKTED ayrıca, endüstriyi temsilen, tohumculuk ile ilgilenen tüm kamuoyu kesimlerini ve tüm toplumu bilgilendirici faaliyetler içerisinde yer almaktadır.

3.6.4.6 Etik Kurallar Koymak ve Ortak Sözleşme Formları Hazırlamak

1. TÜRKTED 'in bir başka işlevi ise tüm üyelerin ticari ilişkilerde rehber temel ilkeler olarak kabul edeceği ve uyacağı etik kuralları tespit etmek ve bunlara riayet edilip edilmediğini izlemektir. TÜRKTED gerek mevzuatın gerekse genel anlayış ve iş ahlakının icap ettirdiği her alanda üyelerinin hassas ve sorumlu hareket etmesini sağlamaya gayret göstermektedir.
2. TÜRKTED üyelerini ilgilendiren konularda ilgili tarafların onayı ve katılımı ile ortak yazılı metinler, sözleşme formları hazırlanmasında görev almaktadır.

3.6.5 Profil

TÜRKTED, Türkiye tohumculuk endüstrisini güçlendirmeye ve geliştirmeye odaklanmış, kar amacı gütmeyen, bir meslek örgütüdür. Bitki ıslahı-çeşit geliştirme, yeni bitki çeşitlerinin adaptasyonu ve kayıt altına alınması, kaynak ve sertifikalı tohumlukların çoğaltımı, işlenmesi, ambalajlanması, yurt içi ve yurt dışında pazarlanması aşamalarında faaliyet gösteren 90 firma TÜRKTED üyesidir. Bunlar arasında, sözü edilen endüstriyel tohumculuk faaliyetlerinin-değer katma aşamaları-tümünü kendi şirket bünyesinde toplamış entegre şirketlerin yanı sıra, iş kolunun yalnızca bir ya da iki aşamasında aktif olan şirketler de bulunmaktadır.

TÜRKTED başta tarla, endüstri, yem, sebzeler, çim ve süs bitkileri alanları olmak üzere; tohumculuk endüstrisinin farklı aşamalarında iş yapan şirketleri tek bir çatı altında, tek ses olarak ve güçlü bir şekilde temsil etmektedir. TÜRKTED üyesi firmaların ortak inancı, bu endüstriyi olumsuz yönde etkileyen sorunları çözmeye ve topluluğun bütününe ilgilendiren ortak hedeflere ulaşmada izlenecek en doğru yolun, ortak çaba ve toplu girişim yaklaşımı olduğudur.

3.6.6 Kuruluşu ve Gelişimi

Türkiye’de 1980’li yılların başında gerçekleştirilen reformlar, ekonominin diğer sektörlerinin yanı sıra, tarımı ve özellikle de tohumculuk alt sektörünü önemli ölçüde etkilemiştir. Genelde ekonominin serbestleştirilmesi özelde ise tohumculuk düzenlemeleri ve tohumluk dış ticareti bağlamındaki bazı kısıtlamaların kaldırılması sonucunda, özel sektör yatırımlarının önünü açılmış, yerli veya yabancı pek çok tohumluk firması, doğrudan doğruya ya da ortaklıklar yoluyla, piyasaya girmiştir.

1984 yılına kadar kamu ağırlıklı bir tohumluk üretim, tedarik ve pazarlama sisteminin söz konusu olduğu ülkemizde, kısa süre içerisinde, özel tohumculuk şirketlerinin sayısı önemli ölçüde artış göstermiştir. Tohumculuk sektöründeki bu yapısal değişiklik, özel sektörün de ağırlıklı olarak yer aldığı, yeni tohumculuk endüstrisini temsil etmek üzere mesleki bir örgütün kuruluşunu beraberinde getirmiştir. 1986 yılında, özel tohumculuk şirketlerinin sahipleri veya yöneticileri konumunda olan dokuz öncü üyenin girişimi sonucunda, Türkiye Tohumculuk Endüstrisi Derneği İstanbul’da kurularak çalışmalarına başlamıştır. Dernek Temmuz 1991’den itibaren faaliyetlerini Ankara’da sürdürmektedir.

Zaman içerisinde, özel tohumculuk şirketlerinin sayı ve ürün çeşitliliği bakımından artış göstermesi sonucunda Türkiye Tohumculuk Endüstrisi Derneği de büyümüş ve

güçlenmiştir. Hâlihazırda Derneğin 87 üyesi bulunmaktadır. Bu üyelerin toplam cirosu Türkiye'deki özel sektör tohumluk üretim ve tedarikinin yaklaşık % 90'ını temsil etmektedir.

TÜRKTED, Türkiye tohumculuk işkolunun yurt dışı mesleki organizasyonlar nezdindeki tek ve etkili temsilcisi konumundadır. Bu bağlamda TÜRK-TED ISF, ESA, APSA ve EESNET gibi uluslararası kuruluşlara üyedir. TÜRKTED bünyesinde, Yönetim Kurulu ve derneğin diğer seçilmiş organlarına yardımcı olmak üzere, Genel Sekreter ve diğer profesyonel çalışanlardan oluşan beş kişilik bir Sekretarya yer almaktadır. Derneğin merkezi Ankara'dadır (Anonim 2008).

3.7 Alt Birlikler ve Tohumcular Birliği

5553 sayılı Tohumculuk Kanununun 16. maddesine göre tohumculuk sektöründe yeniden yapılanma çalışmalarına devam edilmektedir. Bitki ıslahçıları, tohum sanayicileri ve üreticileri, fide üreticileri, fidan üreticileri, tohum yetiştiricileri, tohum dağıtıcıları, süs bitkileri üreticileri ve tohumculukla ilgili diğer konularla iştigal edenler Yasaya göre yedi Alt Birlik kuracaklardır. Bu Alt Birlikler kuruluş çalışmalarını başlatmış olup en geç Temmuz 2008 ayı içinde Genel Kurullarını yaparak tüzel kişiliklerini kazanmış olacaklardır. Daha sonra bu alt birliklerin oluşturacağı Türkiye Tohumcular Birliği kurulacaktır. Tohumculuk kanununa göre, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı yasada yer alan görevlerinin bir kısmını veya tamamını Türkiye Tohumcular Birliği'ne devredecektir.

Tohumculuk Kanunu'nda öngörülen Alt Birlikler ve Tohumcular Birliği'nin yapılanması şu şekildedir:

Alt Birlikler ve Türkiye Tohumcular Birliği

Alt birliklerin kuruluşu

MADDE 16 – Alt birlikler, tohumculuk sektörünün geliştirilmesi ile sektörde faaliyet gösteren gerçek veya tüzel kişiler arasında meslekî dayanışma sağlayarak meslekî faaliyetleri kolaylaştırmak, tohumculuk faaliyetinde bulunanların ekonomik ve sosyal haklarının korunmasını sağlamak ve mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek amacıyla bitki ıslahçıları, tohum sanayicileri ve üreticileri, fide üreticileri, fidan üreticileri, tohum yetiştiricileri, tohum dağıtıcıları, süs bitkileri üreticileri ve tohumculukla ilgili diğer konularla iştiğal eden en az yedi gerçek veya tüzel kişi tarafından faaliyet konularına göre kurulan, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır.

Alt birlik, kuruluş ve çalışma esaslarını belirleyen tüzük ile Bakanlığa başvurur. Tüzükte ve kurucuların hukukî durumlarında mevzuata aykırılık ve noksanlık yoksa alt birliğin kuruluşu Bakanlıkça onaylanır ve durum alt birliğe en geç on beş gün içinde bildirilir. Alt birlik tüzüğü, alt birliğe yapılan yazılı bildirimden sonra on beş gün içinde yerel bir gazetede ilân edilir. Alt birlik, tüzüğünün ilân edildiği günü izleyen üç ay içerisinde, ilk genel kurulunu toplamak ve organlarını oluşturmak zorundadır. Tüzük değişikliği kuruluş işlemlerine tâbidir.

Kuruluş bildirisinde, birlik tüzüğünde ve kurucuların hukukî durumlarında mevzuata aykırılık veya noksanlık tespit edildiği takdirde, bunların giderilmesi geçici yönetim kurulundan yazı ile istenir. Bu yazının tebliğinden itibaren otuz gün içinde belirtilen noksanlıklar tamamlanmaz veya mevzuata aykırılık giderilmez ise Bakanlığın ihbarı üzerine Cumhuriyet Savcılığı, birliğin feshi için yetkili mahkemeye başvurur. Cumhuriyet Savcılığı birliğin faaliyetlerinin durdurulmasını da isteyebilir.

Aynı konuda faaliyet gösteren birden fazla alt birlik kurulamaz. Tohumculukla iştiğal eden gerçek veya tüzel kişiler faaliyet konularına göre birden fazla alt birliğe üye olabilirler; ancak, aynı anda birden fazla yönetim kurulunda görev alamazlar. Alt birliklerin faaliyet konuları ile ilgili çalışma merkezleri Bakanlıkça tespit edilir.

Üyelik

MADDE 17 – Tohumculukla ilgili faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişiler, faaliyet konuları ile ilgili alt birliğe üye olmak zorundadır. Üyelik ile ilgili usul ve esaslar alt birliğin tüzüğünde belirlenir.

Gerçek veya tüzel kişi alt birlik üyeleri, alt birliğe giriş sırasında giriş aidatı ve her yıl için yıllık aidat ödemekle yükümlüdür. Giriş aidatı ile yıllık aidat, on altı yaşından büyükler için uygulanan aylık asgarî ücretin brüt tutarının yüzde onundan az, dört katından fazla olamaz. Giriş aidatının alındığı yıl için ayrıca yıllık aidat alınmaz. Süresinde ödenmeyen aidatlar alt birlikçe kanunî faizi ile tahsil edilir.

Alt birliğin görevleri

MADDE 18 – Alt birliğin görevleri şunlardır:

- a) Üyeleri arasında iletişim ve dayanışma sağlamak.
- b) Üyelerinin ve tohumculuk sektöründe faaliyet gösteren kişilerin, meslekî bilgi ve görgülerini geliştirmek üzere konferans, panel, kurs, seminer ve benzeri eğitim faaliyetlerinde bulunmak, kitap ve süreli yayınlar hazırlamak veya hazırlatmak.
- c) Faaliyet gösterdikleri tohumculuk alt sektörünün geliştirilmesi için konuları ile ilgili yatırım yapmak, inceleme ve araştırma yapmak veya yaptırmak ve raporlar düzenlemek.
- d) Tohumculuk sektörüyle ilgili kararların oluşmasına yardım etmek üzere öneriler ve raporlar hazırlamak ve bunları Birliğe sunmak.
- e) Birliğe üye olarak ülke tohumculuğunun gelişmesine katkı sağlamak.
- f) Mevzuatla verilecek görevleri yerine getirmek.

Alt birlik organları

MADDE 19 – Alt birliğin organları; genel kurul, yönetim kurulu, denetim kurulu ve disiplin kurulundan oluşur.

Alt birlik genel kurulu

MADDE 20 – Alt birlik genel kurulu, alt birlik üyelerinden oluşur. Yılda bir defadan az olmamak üzere ve yönetim kurulunun çağrısı üzerine üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır. Yönetim kurulunun veya denetim kurulunun kararı yahut genel kurul üyelerinin beşte birinin yazılı istemi üzerine olağanüstü toplantıya çağrılır. İlk

toplantıda yeterli çoğunluk sağlanamazsa ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak, ikinci toplantıya katılan üye sayısı; yönetim, denetim ve disiplin kurulları asıl üyelerinin toplamının iki katından az olamaz. Bu toplantıda da gerekli çoğunluk sağlanamazsa alt birlik feshedilmiş sayılır. Toplantılarda kararlar, hazır bulunanların salt çoğunluğu ile alınır.

Alt birlikler, iki yıllık bir dönem için Birlik genel kurul toplantılarına katılmak üzere, on asıl ve on yedek temsilci seçer. Genel kurulun toplantıya çağırılması, toplanma ve Birlik genel kurulu temsilcilerinin belirlenmesi ile ilgili usul ve esaslar alt birliğin tüzüğünde belirlenir.

Alt birlik genel kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Alt birlik organlarını seçmek.
- b) Üyelik şartları, üyelikten çıkma ve çıkarılma konusunda karar vermek.
- c) Giriş aidatı ve yıllık aidatı belirlemek.
- d) Meslekleri ile ilgili tohumculuk alt sektörünün geliştirilmesi için temel ilkeleri belirlemek.
- e) Yönetim Kurulu ve denetim kurulu raporlarını görüşmek ve ibra edilip edilmemesine karar vermek.
- f) Yönetim kurulunca hazırlanan bütçeyi görüşmek ve onaylamak.
- g) Alt birliğin çalışmaları ve yönetilmesi ile ilgili genel ilkeleri belirlemek.
- h) Alt birlik adına taşınır ve taşınmaz mal almak, satmak, ipotek etmek ve bunlar üzerinde her türlü aynî hak tesis etmek konusunda yönetim kuruluna yetki vermek.
- ı) Birlik genel kurulu ve hakem kuruluna temsilci seçmek.
- i) Tohumculuk faaliyetleri ile ilgili tesis, laboratuvar, işletme, eğitim merkezi kurulması ve bu yerlerin alet, ekipman ve diğer ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda yönetim kuruluna yetki vermek.
- j) Genel kurul toplantı kararlarının birer suretini Birliğe göndermek.
- k) Tohumculuk sektörünün güncel konularını görüşmek.

Alt birlik yönetim kurulu

MADDE 21 – Alt birlik yönetim kurulu iki yıllık bir dönem için genel kurul üyeleri arasından seçilen en az beş asıl ve aynı sayıda yedek üyeden oluşur. Yönetim kurulu asıl üyeleri, ilk toplantılarında yönetim kurulunun vereceği görevleri yürütmek üzere gizli oyla, kendi aralarından bir başkan, bir başkan yardımcısı ve bir sayman üye seçerler. Yönetim kurulunun vereceği görevler ile alt birliğin işlerini yürütmek üzere bir genel sekreter tayin edilir. Genel sekreterin nitelikleri ile görevleri, alt birlik tüzüğünde belirlenir.

Yönetim kurulu başkanı; yönetim kuruluna başkanlık ve alt birliği temsil eder. Alt birliğin malî işlerinden ve bu konu ile ilgili defter ve kayıtların tutulmasından sayman üye ile birlikte, diğer defterler ve yazışmalarla ilgili olarak da genel sekreterle birlikte sorumludur. Başkanın yokluğunda kendisine başkan yardımcısı vekâlet eder. Üst üste iki dönem başkanlık yapanlar aradan iki seçim dönemi geçmedikçe aynı göreve yeniden seçilemezler.

Yönetim kurulu ayda bir defadan az olmamak üzere başkanın çağrısı ile salt çoğunlukla toplanır. Katılanların salt çoğunluğu ile karar alınır; eşitlik halinde kararı, başkanın oyu belirler. Yönetim kurulu toplantılarına ilişkin usul ve esaslar, alt birlik tüzüğü ile belirlenir.

Yönetim kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Genel kurul gündemini hazırlamak ve genel kurulu toplantıya çağırarak.
- b) Alt birliğin dönem bilânçosunu, faaliyet raporunu ve tahmini bütçesini hazırlayıp genel kurula sunmak.
- c) Genel kurul kararlarını uygulamak.
- d) Üyeler arasında iletişim ve dayanışmayı sağlamak.
- e) Üyelerin ve tohumculuk sektöründe faaliyet gösteren kişilerin meslekî bilgi ve görgülerinin artırılması ve geliştirilmesi için konferans, seminer, kurs, sempozyum ve benzeri eğitim işlerini düzenlemek.
- f) Tohumculuk sektörünün geliştirilmesi için gerekli çalışmalarını yapmak, sektörle ilgili inceleme ve araştırma yapmak veya yaptırmak.

g) Üyeler hakkında disiplin cezasını gerektiren veya suç teşkil eden fiillerin varlığı hâlinde, disiplin kurulunu göreve çağırarak.

h) Alt birlik adına taşınır ve taşınmaz mal almak, satmak, ipotek etmek ve bunlar üzerinde her türlü aynî hak tesis etmek.

ı) Genel kurulca verilecek diğer görevleri yapmak.

Alt birlik denetim kurulu

MADDE 22 – Denetim kurulu, genel kurul tarafından iki yıllık bir dönem için alt birlik üyeleri arasından seçilen üç asıl ve üç yedek üyeden oluşur. Denetim kurulu yılda en az iki defa toplanır ve üyeler ilk toplantılarında kendi aralarından gizli oyla bir başkan seçerler. Denetim kurulunun toplanma usul ve esasları alt birlik tüzüğü ile belirlenir.

Denetim kurulunun görevleri şunlardır:

a) Alt birliğin tüm hesap ve işlemlerini incelemek.

b) Hesap ve işlemlerde gördüğü aksaklıkları en geç on beş gün içinde yönetim kuruluna sunmak.

c) İki yıllık denetim sonuçlarını bir rapor hâlinde genel kurula sunmak.

d) Gerektiğinde genel kurulu olağanüstü toplantıya çağırarak.

Alt birlik disiplin kurulu

MADDE 23 – Disiplin kurulu, genel kurulca iki yıllık bir dönem için alt birlik üyeleri arasından seçilen üç asıl ve üç yedek üyeden oluşur. Disiplin kurulu, yönetim kurulunun çağrısıyla toplanır. Disiplin kurulu üyeleri ilk toplantılarında gizli oyla kendi aralarından bir başkan ve bir de raportör seçerler. Toplanma ve disiplinle ilgili usul ve esaslar alt birlik tüzüğü ile belirlenir.

Disiplin kurulunun görevleri şunlardır:

a) Yönetim kurulunun disiplin kovuşturması açılmasına dair kararı üzerine inceleme yaparak disiplinle ilgili kararları uygulamak ve cezaları vermek.

b) Yönetim kurulunun vereceği diğer görevleri yapmak.

Alt birlik gelir ve giderleri

MADDE 24 – Alt birliklerin gelirleri şunlardır:

- a) Giriş aidatı ve yıllık aidat.
- b) Üyelerin tohumculukla ilgili ürün, mal ve hizmet satışlarından binde üç oranında kesilecek komisyon.
- c) Yatırım, ortaklık ve işletme gelirleri ile laboratuvar ve benzeri tesis gelirleri.
- d) Fuar, organizasyon, reklâm, tanıtım ve yayıncılık gelirleri.
- e) İsim hakkı, logo, tohumluk etiketi, sözleşme ücretleri, hakemlik, arabuluculuk, danışmanlık, eğitim ve toplantı gelirleri.
- f) Taşınır ve taşınmaz mallardan elde edilen gelirler.
- g) Alt birlik yetkisinde bulunan işlemlerle ilgili izin, yetki belgesi ve tasdik ücretleri.
- h) Faaliyet konuları ile ilgili diğer gelirler.

Alt birliğin giderleri, bu Kanun kapsamında verilen görevler ile kuruluş amaçları çerçevesinde yürütülen görevlerin ifasına yönelik faaliyetlerle ilgili giderlerdir.

Fesih

MADDE 25 – Alt birlik genel kurulu, genel kurula katılma hakkına sahip tüm üyelerin üçte iki çoğunluğu ile fesih kararı alabilir. İlk toplantıda çoğunluk sağlanamaması hâlinde ikinci toplantıda yönetim, denetim ve disiplin kurulu üye sayısının iki katından az olmamak üzere katılan üyelerle toplantı yapılabilir. Bu durumda fesih kararı, toplantıya katılanların üçte iki çoğunluğuyla alınır. Fesihle ilgili usul ve esaslar alt birlik tüzüğü ile belirlenir.

Türkiye Tohumcular Birliği

MADDE 26 – Türkiye Tohumcular Birliği; alt birlikler arasındaki işbirliği ve dayanışmayı temin etmek, tohumculuk sektörünün geliştirilmesi ile sektörde faaliyet gösterenler arasında meslekî dayanışma sağlamak ve mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek amacıyla alt birliklerce kurulan, tüzel kişiliğe sahip, kamu kurumu niteliğinde

meslek üst kuruluşudur. Birliğin kuruluşundan sonra alt birlikler, Birliğe üye olmak zorundadır.

Birliğin Görevleri

MADDE 27 – Birlik, ülkenin tohumculuk sektörünün geliştirilmesini sağlamak amacıyla aşağıda belirlenen görevleri yapar:

- a) Tohumculuk sektörünün geliştirilmesi ve tohumculuk politikalarının oluşturulmasına yardımcı olmak için Bakanlığa önerilerde bulunmak.
- b) Ülkede ticareti yapılan tohumlukların kalite güvencesinin sağlanması için sistem oluşturmak.
- c) Tohumculuk konusunda hazırlanan düzenlemelere ilişkin görüş bildirmek.
- d) Üyeleriyle, kamu kurum ve kuruluşları ve diğer meslekî kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyon sağlamak.
- e) Üyeleri arasında çıkacak uyuşmazlıklarda, tarafların talebi üzerine arabuluculuk yapmak.
- f) Ulusal ve uluslararası meslek örgütleri ile teknik işbirliği yapmak ve gerektiğinde bu örgütlere üye olmak.
- g) Tohumculuk sektöründe araştırmacı ve ıslahçılara burs, hibe ve destek sağlayarak teknik kadroların oluşmasını sağlamak.
- h) Üyelerinin ve tohumculuk sektöründe faaliyet gösterenlerin uymaları gereken meslekî etik kurallarını belirlemek.
- i) Tohumluk üretim sözleşmeleri düzenlemek ve uygulanmasını izlemek.
- i) Tohumculuk sektörü ile ilgili yatırım yapmak, menkul ve gayrimenkul almak, satmak, rehnetmek, ödünç para almak, kuruluş amaçları doğrultusunda sosyal yardımlarda bulunmak.
- j) Bakanlıkça bu Kanun kapsamında verilecek diğer iş ve işlemleri yapmak.
- k) Mevzuatla verilecek diğer iş ve işlemleri yapmak.

Birliğin organları

MADDE 28 – Birliğin organları; Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Denetim Kurulu, Disiplin Kurulu ve Hakem Kuruludur.

Birlik Genel Kurulu ve görevleri

MADDE 29 – Birlik Genel Kurulu, alt birliklerin kendi üyeleri arasından iki yıl için seçecekleri temsilcilerden oluşur. Temsilcilerin alt birliklerden çıkması, çıkarılması, ölümü, istifası hâllerinde yerlerine yedek temsilciler Genel Kurula katılırlar. Temsilcilerin Genel Kurula katılma masrafları, temsil ettikleri alt birlik tarafından karşılanır.

Genel Kurul, yılda bir defadan az olmamak üzere yönetim kurulunun çağrısı üzerine toplanır. Yönetim kurulunun veya denetim kurulunun kararı yahut genel kurul üyelerinin beşte birinin yazılı istemi üzerine olağanüstü toplantıya çağrılır. İlk toplantıda yeterli çoğunluk sağlanamazsa ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak, ikinci toplantıya katılan temsilci sayısı; yönetim, denetim ve disiplin kurulları asıl üyelerinin toplamının iki katından az olamaz. Genel Kurul, temsilci tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve toplantılarda kararlar, hazır bulunanların salt çoğunluğu ile alınır. Genel Kurulun toplantıya çağırılması ve toplantılarla ilgili usul ve esaslar Birlik Tüzüğünde belirlenir.

Genel Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Alt birlikler arasında işbirliği kurmak ve bunların gelişimi için gerekli tedbir ve kararları almak.
- b) Tohumculuk alt sektörünün geliştirilmesi için temel ilkeleri belirlemek.
- c) Birlik organlarını seçmek.
- d) Birliğin çalışmaları ve yönetilmesi ile ilgili genel ilkeleri belirlemek.
- e) Yönetim Kurulunca hazırlanan bütçeyi görüşmek ve onaylamak.
- f) Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulu raporlarını görüşmek ve ibra edilip edilmemesine karar vermek.
- g) Alt birliklerce hazırlanan genel düzenlemeleri onaylamak.
- h) Gerekli gördüğü hâllerde komisyonlar kurmak.
- ı) Birlik adına taşınır ve taşınmaz mal almak, satmak, ipotek etmek ve bunlar üzerinde her türlü aynî hak tesis etmek konusunda Yönetim Kuruluna yetki vermek.

i) Tohumculuk faaliyetleri ile ilgili tesis, laboratuvar, işletme, eğitim merkezi kurulması ve bu yerlerin alet, ekipman ve diğer ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda Yönetim Kuruluna yetki vermek.

j) Tohumculuk sektörünün güncel konularını görüşmek.

k) Alt birliğin gelirlerinden Birlik için ayrılacak katkı payını belirlemek.

l) Mevzuatla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Birlik Yönetim Kurulu ve görevleri

MADDE 30 – Birlik Yönetim Kurulu, iki yıllık bir dönem için temsilciler arasından Birlik Genel Kurulunca her alt birlikten en az bir temsilci olmak üzere seçilen asgarî beş asıl ve aynı sayıda yedek üyeden oluşur. Asıl üyeler ilk toplantılarında, Yönetim Kurulunun vereceği görevleri yürütmek üzere gizli oyla, kendi aralarından bir Başkan, bir Başkan Yardımcısı ve bir Sayman seçerler. Yönetim Kurulu Başkanı aynı zamanda Birliğin de başkanıdır. Yönetim Kurulunun vereceği görevler ile Birliğin işlerini yürütmek üzere bir Genel Sekreter tayin edilir. Genel Sekreterin nitelikleri ile görevleri, Birlik Tüzüğünde belirlenir.

Yönetim Kurulu Başkanı; Yönetim Kuruluna başkanlık ve Birliği temsil eder. Birliğin malî işlerinden ve bu konu ile ilgili defter ve kayıtların tutulmasından Sayman üye ile birlikte; diğer defterler ve yazışmalarla ilgili olarak da Genel Sekreterle birlikte sorumludur. Başkanın yokluğunda kendisine Başkan Yardımcısı vekalet eder. Üst üste iki dönem Başkanlık yapanlar aradan iki seçim dönemi geçmedikçe aynı göreve yeniden seçilemezler.

Yönetim Kurulu ayda bir defadan az olmamak üzere Başkanın çağrısı üzerine salt çoğunlukla toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Eşitlik halinde kararı, Başkanın oyu belirler. Yönetim Kurulu toplantılarına ilişkin usul ve esaslar Birlik Tüzüğü ile belirlenir.

Yönetim Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Genel Kurul gündemini hazırlamak ve toplantıya çağırarak.

- b) Birliğin dönem bilânçosunu, faaliyet raporunu ve tahminî bütçesini hazırlayıp Genel Kurula sunmak.
- c) Genel Kurul kararlarını uygulamak.
- d) Alt birlikler arasında iletişim ve dayanışmayı sağlamak.
- e) Üyelerin ve tohumculuk sektöründe faaliyet gösteren kişilerin meslekî bilgi ve görgülerinin artırılması ve geliştirilmesi için konferans, seminer, kurs, sempozyum ve benzeri eğitim işlerini düzenlemek.
- f) Tohumculuk sektörünün geliştirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak, sektörle ilgili inceleme ve araştırma yapmak veya yaptırmak.
- g) Üyeler hakkında disiplin cezasını gerektiren veya suç teşkil eden fiillerin varlığı hâlinde, Disiplin Kurulunu göreve çağırmak
- h) Birlik adına taşınır ve taşınmaz mal almak, satmak, ipotek etmek ve bunlar üzerinde her türlü aynî hak tesis etmek.
- i) Alt birliklerin aidatlarını süresi içinde yatırmalarını sağlamak ve bu konuda gerekli denetimleri yapmak.
- i) Genel kurulca verilecek diğer görevleri yapmak.

Birlik Denetim Kurulu ve görevleri

MADDE 31 – Birlik Denetim Kurulu, Birlik Genel Kurulunca iki yıllık bir dönem için temsilciler arasından seçilen iki asıl ve iki yedek üye ile Bakanlık tarafından belirlenen bir asıl ve bir yedek üyeden oluşur. Denetim Kurulu yılda en az iki defa toplanır, üyeler ilk toplantılarında, kendi aralarından gizli oyla bir başkan seçerler.

Denetim Kurulunun toplanma usul ve esasları Birlik Tüzüğü ile belirlenir.

Denetim Kurulunun görevleri şunlardır:

- a) Birliğin tüm hesap ve işlemlerini incelemek.
- b) Hesap ve işlemlerde gördüğü aksaklıkları, en geç on beş gün içinde Yönetim Kuruluna sunmak.
- c) İki yıllık denetim sonuçlarını, bir rapor hâlinde Genel Kurula sunmak.
- d) Gerekliğinde Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırmak.

Birlik Disiplin Kurulu ve görevleri

MADDE 32 – Birlik Disiplin Kurulu, Genel Kurul tarafından iki yıllık bir dönem için temsilciler arasından seçilen üç asıl ve üç yedek üyeden oluşur. Disiplin Kurulu, Yönetim Kurulunun çağrısı üzerine toplanır. İlk toplantılarında gizli oyla kendi aralarından bir başkan ve bir de raportör seçerler. Toplanma ve disiplinle ilgili usul ve esaslar Birlik Tüzüğü ile belirlenir.

Disiplin Kurulunun görevleri şunlardır:

- a) Yönetim Kurulunun disiplin kovuşturması açılmasına dair kararı üzerine inceleme yaparak disiplinle ilgili kararları uygulamak ve cezaları vermek.
- b) Yönetim Kurulunun vereceği diğer görevleri yapmak.

Birlik Hakem Kurulu ve Görevleri

MADDE 33 – Birlik Hakem Kurulu, alt birliklerin kendi üyeleri arasından iki yıl için seçecekleri, konu uzmanı en az ikişer temsilciden oluşur. Seçilen temsilci sayısı kadar da yedek temsilci seçilir. Temsilcilerin birliklerden çıkması, çıkarılması, ölümü, istifası hâllerinde yerlerine yedek temsilciler Hakem Kuruluna katılır. Hakem Kurulu asıl üyeliğine seçilen temsilciler, Birlik ve alt birlik organlarında görev alamazlar.

Hakem Kurulunun görevleri şunlardır:

- a) Birlik ve alt birlikler, alt birlikler ve üyeleri ile alt birlik üyeleri ve üçüncü kişiler arasında ortaya çıkacak ihtilafları uzlaşma, arabuluculuk ve hakemlik yoluyla çözmek.
- b) Birliğin uluslararası uzlaşma, arabuluculuk ve hakemlikle ilgili yükümlülükleri çerçevesindeki görevlerini yürütmek.
- c) Çalışma raporlarını Genel Kurula sunmak.

Birliğin gelir ve giderleri

MADDE 34 – Birliğin gelirleri şunlardır:

a) Genel Kurul tarafından 17'nci maddedeki sınırlar çerçevesinde belirlenecek giriş aidatı ve yıllık aidatlar ile alt birliklerin her yıl brüt gelirlerinden ayıracakları en az yüzde onu oranında ödeyecekleri katılım payı.

b) Yatırım, ortaklık ve işletme gelirleri ile laboratuvar ve benzeri tesis gelirleri.

c) Fuar, organizasyon, reklâm, tanıtım ve yayın gelirleri.

d) İsim hakkı, logo, tohumluk etiketi, sözleşme ücretleri, hakemlik, arabuluculuk, danışmanlık, eğitim ve toplantı gelirleri.

e) Taşınır ve taşınmaz mallardan elde edilen gelirler.

f) Yetkisinde bulunan işlemlerle ilgili izin, yetki belgesi ve tasdik ücretleri.

g) Faaliyet konuları ile ilgili diğer gelirler.

(a) bendi hükmü uyarınca; Birlik Genel Kurulu tarafından belirlenen en az yüzde on oranındaki katılım payı, Birlik Yönetim Kurulunun belirleyeceği bankalardan birine Birlik adına, alt birlik tarafından yatırılır. Katılım payları, bir önceki yıl brüt gelirleri üzerinden hesap edilerek izleyen yılın mart, haziran, eylül ve aralık aylarında eşit dört taksitte ödenir. Zamanında ödenmeyen katılım payları kanunî faizi ile birlikte tahsil edilir.

Birliğin giderleri, bu Kanun kapsamında verilen görevler ile kuruluş amaçları çerçevesinde yürütülen görevlerin ifasına yönelik faaliyetlerle ilgili giderlerdir.

Alt birlik ve Birlik organları seçimlerine katılma nitelikleri

MADDE 35 – Alt birlik ve Birliğe kayıtlı, on sekiz yaşını bitirmiş gerçek kişilerle, tüzel kişilerin tescilli ana sözleşmelerinde temsil ve bağlayıcı işlemler yapma yetkisi verilen gerçek kişi temsilcileri, bu Kanun hükümlerine göre alt birlik ve Birlik organlarının seçimlerinde oy kullanabilirler.

Alt birlik ve Birlik organlarına seçilebilmek için;

a) Türk vatandaşı olmak,

b) En az iki yıldır alt birliğe kayıtlı olmak,

c) Seçim tarihinde yirmi beş yaşını doldurmuş olmak,

d) İflas etmemiş ya da iflas etmiş olsa bile itibarını yeniden kazanmış olmak,

- e) Taksirli suçlar hariç olmak üzere ağır hapis veya iki yıldan fazla hapis cezasıyla cezalandırılmamış olmak yahut affa uğramış veya tecil edilmiş olsalar bile basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, evrakta sahtekarlık, inancı kötüye kullanma, yalan yere tanıklık, kaçakçılık, hileli iflas, görevi kötüye kullanma, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, kara para aklama, Devlet sırlarını açığa vurma, terör, vergi kaçakçılığına iştirak suçlarından dolayı hüküm giymemiş olmak,
- f) Ticaret ve sanat icrasından hükmen yasaklanmamış olmak,
- g) Ticarî, ziraî ve sınaî kazanç dolayısıyla gelir veya kurumlar vergisi mükellefi olmak,
- h) Okur, yazar olmak,
- şartları aranır.

Yerli ve yabancı tüzel kişilerin, tescilli ana sözleşmelerinde temsil ve bağlayıcı işlemler yapma yetkisi verilen ve yukarıdaki özellikleri taşıyan gerçek kişi temsilcileri, bu Kanun hükümlerine göre alt birlik ve Birlik organlarına seçilebilirler. Seçilme yeterliliğini kaybedenlerin alt birlik ve Birlikteki görevleri sona erer. Organların seçimlerine katılma niteliklerine ilişkin diğer hususlar Birlik Tüzüğünde belirlenir.

Alt birlik ve Birlik üyelerinin haklarının kullanılabilmesi için tüzel kişilerin; sahibi, ortağı, yönetim kurulu üyesi, genel müdürü, Murahhas Azası seviyesinde üst düzey yöneticisi ve şirketi temsile, ahzu kabza yetkili olması ve bu hâlinin seçimden en az altı ay öncesini kapsamaması şarttır.

Üye tüzel kişinin münfesihi olması hâlinde, üyeliği ile birlikte seçilmiş olduğu alt birlik ve Birlik organlarındaki görevi sona erer.

Alt birlik ve Birlik organlarının seçim esasları

MADDE 36 – Alt birlik ve Birliğin organlarının bu Kanunda belirtilen seçimleri, yargı gözetimi altında, gizli oy ve açık tasnif esasına göre aşağıdaki fıkralarda belirtilen şekilde gerçekleştirilir.

Seçim yapılacak genel kurul toplantılarından en az on beş gün önce seçime katılacak üye veya temsilcileri belirleyen listeler iki nüsha olarak o yer ilçe seçim kurulu başkanı olan hâkime tevdi edilir. Ayrıca, toplantıların gündemi, yeri, günü, saati ile çoğunluk olmadığı takdirde yapılacak ikinci toplantıya ilişkin hususlar da belirtilir. Toplantı tarihlerinin, gündemde yer alan konular da göz önünde bulundurularak görüşmelerin bir cumartesi günü akşamına kadar sonuçlanması ve müteakip pazar gününün dokuz-on yedi saatleri arasında seçimlerin yapılmasını sağlayacak şekilde düzenlenmesi zorunludur. Birden fazla ilçe seçim kurulu bulunan yerlerde görevli hâkim il seçim kurulunca belirlenir.

Hâkim, gerektiğinde ilgili kayıt ve belgeleri de getirtip incelemek suretiyle varsa noksanları tamamlattırdıktan sonra seçime katılacak üye veya temsilcileri belirleyen liste ile yukarıda belirtilen diğer hususları onaylar. Onaylanan liste ile toplantıya ilişkin diğer hususlar görevli ilçe seçim kurulu binası ile ilgili alt birlik veya Birliğin ilân yerinde asılmak suretiyle üç gün süre ile ilân edilir. İlân süresi içinde listeye yapılacak itirazlar hâkim tarafından incelenir ve en geç iki gün içinde kesin karara bağlanır. Bu suretle kesinleşen listeler ile toplantıya ilişkin diğer hususlar ilgili alt birlik veya Birliğe gönderilir.

Hâkim, kamu görevlileri veya aday olmayan üyeler arasından bir başkan ve iki üyeden oluşan bir seçim sandık kurulu atar. Aynı şekilde ayrıca üç yedek üye de belirler. Seçim sandık kurulu başkanının yokluğunda kurula en yaşlı üye başkanlık eder. Seçim sandık kurulu, seçimlerin Kanunun öngördüğü esaslara göre yürütülmesi, yönetimi ve oyların tasnifi ile görevli olup bu görevleri seçim ve tasnif işlemleri bitinceye kadar aralıksız devam eder.

Dört yüz kişiden fazla üyesi bulunan alt birlik veya Birlikte her dört yüz kişi için bir oy sandığı bulunur ve her seçim sandığı için ayrı bir kurul oluşturulur. Yüze kadar olan üye fazlalığı sandık sayısında nazara alınmaz. Seçimlerde kullanılacak araç ve gereçler ilçe seçim kurulundan sağlanır ve sandıkların konacağı yerler hâkim tarafından belirlenir.

Genel kurullarda yapılacak seçimlerde toplantıya katılma hakkı olanlar imzalı yazı ile aday olabilir veya gösterilebilir. Seçimlerde aday olanların listeleri organlara göre ayrı ayrı olmak üzere tek liste hâlinde veya her organ için ayrı listeler hâlinde genel kurul başkanlık divanınca adayların soyadı alfabetik sırasına göre sıralanıp yeteri kadar çoğaltılarak o seçimde görevli hâkime mühürlenmek üzere verilir. Listedeki isimlerin yanına herhangi bir unvan veya işaret konulmaz. Genel kurul toplantılarına katılma hakkı olanları gösteren listede adı bulunmayan üye oy kullanamaz. Oylar, oy verenin kimliğinin alt birlik, Birlik veya resmî kuruluşlarca verilmiş kimlik kartı ile ispat edilmesinden ve listedeki isminin karşısındaki yerin imzalanmasından sonra, oy verme sırasında sandık seçim kurulu başkanı tarafından verilen ilçe seçim kurulu mührünü taşıyan ve adayları gösterir listedeki isimlerin karşısına seçilecek organın asıl üyeleri kadarı işaretlenip ilçe seçim kurulu mührünü taşıyan zarflara konularak kullanılır. Bunların dışındaki kâğıtlara yazılan veya seçilecek organı oluşturan üye sayısından fazla adayın işaretlendiği oy pusulaları ile mühürsüz zarflardan çıkan pusulalar geçersiz sayılır.

Sayım ve döküm sırasında en fazla oy alanlar asıl üyeliklere diğerleri de aldıkları oy sırasına göre yedek üyeliklere seçilir. Oylarda eşitlik hâlinde kura çekilir. Seçim süresinin sonunda seçim sonuçları tutanakla tespit edilip seçim sandık kurulu başkan ve üyeleri tarafından imzalanır. Tutanakların bir örneği seçim yerinde asılmak suretiyle geçici seçim sonuçları ilân edilir. Kullanılan oylar ve diğer belgeler, tutanağın bir örneği ile birlikte üç ay süre ile saklanmak üzere ilçe seçim kurulu başkanlığına tevdi edilir.

Seçimin devamı sırasında yapılan işlemler ile tutanakların düzenlenmesinden itibaren iki gün içinde seçim sonuçlarına yapılacak itirazlar, hâkim tarafından aynı gün incelenir ve kesin olarak karara bağlanır. İtiraz süresinin geçmesi ve itirazların karara bağlanmasından hemen sonra hâkim, yukarıdaki hükümlere göre kesin sonuçları ilân eder ve ilgili alt birlik veya Birliğe bildirir. Hâkim, seçim sonuçlarını etkileyecek ölçüde usulsüzlük veya Kanuna aykırı uygulama nedeniyle seçimlerin iptaline karar verdiği takdirde, bir aydan az ve iki aydan fazla bir süre içinde olmamak üzere seçimin yenileneceği pazar gününü tespit ederek ilgili alt birlik veya Birliğe bildirir. Belirlenen

günde yalnız seçim yapılır ve seçim işlemleri bu madde ile Kanunun öngördüğü diğer hükümlere göre yürütülür.

Görevli hâkim ve seçim sandık kurulu başkanı ile üyelerine 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda belirtilen esaslara göre ödenecek ücret ve diğer seçim giderleri ilgili alt birlik veya Birlik bütçesinden karşılanır. Seçimler sırasında seçim sandık kurulu başkanı ve üyelerine karşı işlenen suçlar Devlet memurlarına karşı işlenmiş gibi cezalandırılır.

Cezaî takibat

MADDE 37 – Alt birlikler ve Birliğin paraları ile para hükmündeki evrak, senet ve sair malları aleyhine suç işleyen ve bilanço, zabıtname, rapor ve diğer her çeşit kâğıt ve defterler üzerinde suç mahiyetinde değişiklik yapan veya bunları kasten yok eden organlara dahil üyeler ile personel hakkında Devlet memurları hakkındaki cezalar uygulanır.

Muafiyet

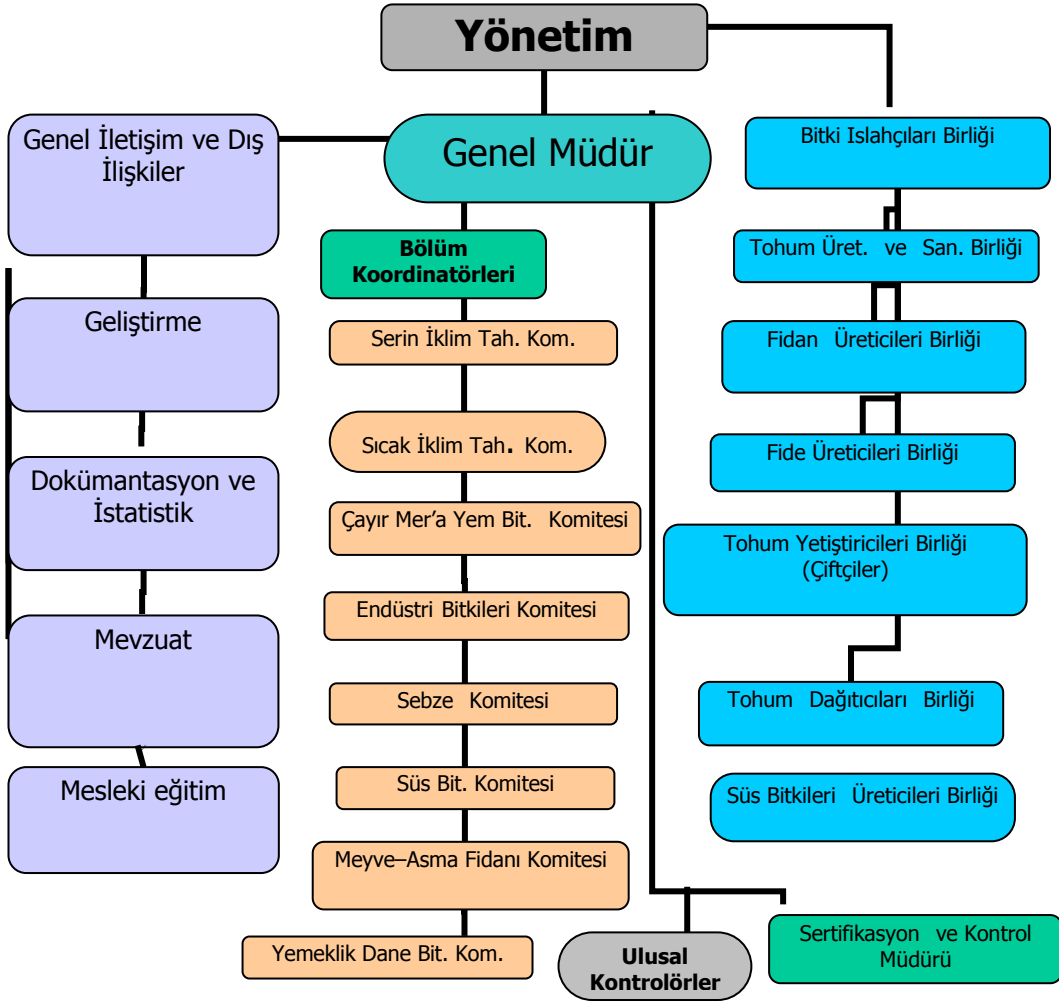
MADDE 38 – Alt birlikler ve Birlik, 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre kurulan kooperatiflere sağlanan her türlü vergi ve harç muafiyetinden aynı koşullarla yararlanırlar.

Denetim

MADDE 39 – Bakanlık, alt birlikler ve Birliğin organları üzerinde idarî ve malî yönden gözetim ve denetim hakkına sahiptir.

Amaçları dışında faaliyet gösteren alt birlik ve Birliğin sorumlu organlarının görevlerine son verilmesine ve yerlerine yenilerinin seçilmesine, Bakanlığın veya buldukları yer Cumhuriyet Başsavcılığının istemi üzerine o yerdeki asliye hukuk mahkemesince basit usule göre yargılama yapılarak karar verilir ve dava en geç üç ay içinde sonuçlandırılır.

Ancak, millî güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hâllerde gecikmede sakınca varsa, alt birlik ile Birlik, vali tarafından faaliyetten men edilebilir. Faaliyetten men kararı, yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar, aksi hâlde, bu idarî karar kendiliğinden yürürlükten kalkar (Anonim 2006a).

Şekil.3.2 Öngörülen Tohumcular Birliği Organizasyon Şeması

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye AB'ye uyum sürecindedir. Bu süreçte tohumculuk sektörünü de AB ile uyumlu hale getirmek durumundadır. Bu konuda en önemli adım Tohumculuk Kanunu ile atılmıştır. Bu kanunda özellikle tohumcular birliğinin ve alt birliklerin kurulması ile ilgili maddeler AB uyumu konusunda önemli adımlardır. Böylelikle devlet, elinde bulunan birçok hakkı özel sektöre devretmektedir. Avrupa'da hâlihazırda bu durum böyledir.

Türkiye ile AB arasında en önemli farklardan biri, Türkiye'deki tohumculukla mevzuatın, AB'deki gibi dikey olmamasıydı. Çıkarılan Tohumculuk Kanunu ile birlikte her ürüne özel yönetmeliklerin çıkarılmasının önü açılmıştır. Bu konuda yardımcı olması için ayrıca 'Türkiye'de Tohum Sektörünün Geliştirilmesi ve AB'ye Uyumu' adlı AB hibe destekli proje yürütülmektedir. Bu proje ayrıca Türkiye'de tohumculuk altyapısının güçlendirilmesine de yardım olacaktır. Bu proje hâlihazırda devam etmektedir.

Türkiye ile Avrupa'yı tohumculuğun seyri yönünden ele alacak olursak aşağıdaki gibi özetleyebiliriz.

- **AVRUPA BİRLİĞİ**
- Başlangıcı 1850
- Çeşit geliştirme, tescil ve sertifikasyon özel sektör ağırlıklı
- Sadece sertifikalı ve etiketli tohum satışına izin var, piyasa kontrolü ve denetimler etkin
- Desteklemeler etkin
- Sektör yapılanması AB'ye uygun
- Çiftçinin ödediği tohumluk fiyatları düşük (buğday ve arpa hariç)

- **TÜRKİYE**
- Başlangıcı 1960

- Çeşit geliştirmede, tescil ve sertifikasyon kamu ağırlıklı
- Kaçak tohumluk satışı söz konusu olup, piyasa denetimleri yetersiz, cezalar caydırıcı değil
- Desteklemeler yeterli değil
- Sektör yapılanması AB'ye uygun değil
- Çiftçinin ödediği tohumluk fiyatları yüksek (Anonim 2007b)

Ülkemizde örnek teşkil etmesi açısından Avrupa'nın önde gelen tohumculuk sektörlerinden birine sahip olan Fransa ile kıyaslamak gerekirse şu şekilde bir karşılaştırma yapabiliriz:

Çizelge 4.1 Türkiye ve Fransa Tohumculuk Sektörlerinin Karşılaştırması

FALİYETLER/ HİZMETLER	TÜRKİYE	FRANSA
BİTKİ ISLAHI/ ÇEŞİT GELİŞTİRME	-Özel Sektör -Kamu (TAGEM, Üniversiteler)	-Özel Sektör -Kamu (Sınırlı)
BİTKİ ÇEŞİT KORUMA	-Kamu (TTSMM)	-Bağımsız Kuruluş (CPOV)
ÇEŞİT KAYDI	-Kamu (TTSMM)	-Özerk Kurum (CTPS-GEVES)
TOHUM ÜRETİMİ	-Kamu (TİGEM) -Özel Sektör	-Özel Sektör
TOHUM SERTİFİKASYONU	-Kamu (TTSMM)	-Özerk Kurum (GNIS(SOC))
TOHUM TİCARETİ	-Özel Sektör -Kamu	-Özel Sektör
PAZAR KONTROLÜ	-Kamu (İl Müdürlükleri)	-Kamu -Özerk Kurum (GNIS)

Kaynak: (Elçi 2008)

Tablodan da anlaşılacağı üzere Fransa'da pazar kontrolünün dışında devlet sektöre müdahale etmemektedir. Ülkemizde ise hâlihazırda devlet sektörün her alanında halen aktif rol almaktadır. Fakat ülkemizde de bu konuda çalışmalar devam etmektedir. Tohumcular Birliği'nin kurulması bu sektörün özelleşmesi hususunda önemli bir adım olacaktır. Ayrıca TTSMM'nin özerklik kazanması ile devlet bu sektördeki aktif rolünden uzaklaşmış olacaktır.

Türkiye, Avrupa Birliği sürecinde birçok gelişmeye imza atmıştır. 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun çıkarılması en önemli adımlardan biridir. Bu kanunla birlikte tohumculuk sektörü ile ilgili mevzuatların büyük bir çoğunluğu uyumlu hale gelmiştir. Ayrıca bu kanunla tohumculuk sektörünün devlet elinden özel sektöre kaydırılması yönünde önemli bir adım atılmıştır.

AB ile uyumlu olarak çıkarılan tohumculuk ile ilgili yönetmelikler ana direktifler esas alınarak hazırlanmıştır. Bu uygulamada bazı aksaklıklara sebep olabilmektedir. Bu sorunun önüne geçebilmek için ikincil AB Direktifleri göz önünde bulundurularak bu yönetmelikler yeniden düzenlenmelidir.

Tohumculuk alanında bir diğer sorun arazide kontrol ve denetim sırasında yaşanan aksaklıklardır. Bu sorun birimlerin yetkileri sebebiyle oluşmaktadır. Birimler arasında oluşturulacak bir koordinasyon sistemiyle bu sorun aşılabilecektir. Hâlihazırda yürütülen Tohumculuk Projesi kapsamında tüm illerde kurulacak bir bilgi ağı sistemi oluşturulmaktadır. Bu sistem sorunu büyük ölçüde giderilecektir.

Sonuç olarak Türkiye tohumculuk sektörü olumlu yönde ilerlemektedir. Bu sektör geleneksellikten modernliğe doğru hızlı adımlarla ilerlemektedir. Mevcut düzenlemeler umut vericidir ve bundan sonra yapılması gereken şey teorikteki düzenlemelerin uygulamaya aktarılabilmesidir. Tohumculuk sektörü bir ülke için büyük önemi olan tarımın başlangıç noktasıdır ve önemini asla yitirmeyecektir. Ülkemizde de önemli olan bu sektör için gerekli düzenlemeler her zaman yapılmalı ve ülkemiz refahı için çalışmalara devam edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Anonim. 2001. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Bitkisel Üretim Özel İhtisas Komisyonu Tohumculuk Alt Komisyon Raporu. Ankara.
- Anonim. 2003. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Tohumculuk Dairesi Başkanlığı Tohumculuk Raporu.
- Anonim. 2003. Tohumculuk Master Planı Sektör Analizi, Problemler ve Çözüm Önerileri. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.
- Anonim. 2004. Tohumculuk Çalışma Grubu Raporu. TZOB.
- Anonim. 2005. OPD Tohumculuk Raporu. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı.
- Anonim. 2006. Tohumculuk Projesi. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı.
- Anonim. 2006. Tohumculuk Kanunu. 5553 sayılı ve 31.10.2006 tarihli Resmi Gazete.
- Anonim. 2007. Tohumculukta Yapılanlar ve Planlananlar. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı.
- Anonim. 2007. Türkiye Tohumculuk Sektörü. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı.
- Anonim. 2008. Tohumculuk Dairesi Başkanlığı'nın Görevleri. www.tugem.gov.tr. Erişim Tarihi: 14.05.2008.
- Anonim. 2008. Tohumculuk Tescil ve Sertifikasyon Şube Müdürlüğü Görevleri. www.kkgm.gov.tr. 20.07.2008.
- Anonim. 2008. TÜRKTED'in Görevleri. www.turkted.org.tr. 18.05.2008.
- Anonymous. 2008. NAK'ın Görevleri. www.nak.nl. 03.04.2008.
- Elçi, A. 2005. Tohumculuk Mevzuatı.

Elçi, A. 2008. Tohumculuk projesi Açılış Toplantısı.

Yılmaz, K. 1998. Fransa Tohumculuk Sektörü Çeşit Tescili, Çeşit Koruma, Kontrol ve Sertifikasyon Sistemi ile ilgili Teknik İnceleme Gezisi.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Şenol ACAR

Doğum Yeri : Artvin

Doğum Tarihi : 21.11.1982

Medeni Hali : Bekar

Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lise : Artvin Lisesi

Lisans : KTÜ-Ordu Ziraat Fakültesi

Yüksek Lisans : Ordu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı–2007

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, DİABK Dairesi Başkanlığı, Ağustos 2005-